

sandžak

NACIONALNA REVIJA ZA POLITIKU I KULTURU

**150 GODINA OD ROĐENJA
“SANDŽAČKOG HOMERA”**

AVDO MEĐEDOVIĆ (1866-1953)

ISSN 0354-2661

9 770354 266100

MJESEČNA NACIONALNA REVIJA ZA POLITIKU I KULTURU «SANDŽAK» | BR. 185 | 30. JUL 2016.
CIJENA 100 RSD | CG 1€ | BIH 2 KM | EU 3 EUR | USD 5 \$ | CH 4 CHF | GB 4 GBP | TR 4 TL

SANDŽAK JE KULTURNO-CIVILIZACIJSKA KOPČA BALKANA

Sandžak je u prošlom vijeku zajedno sa svojim sudionicima proživio kontinuirani kulturocid koji je opustošio znamenja njegove viševjekovne tradicije. Novi Pazar, kao najočigledniji primjer Balkanskog, ali i Evropskog kulturocida, danas umjesto da predstavlja civilizacijsku kopču, egzistira na obroncima ruševina nekadašnjih velelepni građevina i znamenitosti koje su ga činile historijski važnim na ovim prostorima. Kao izdvojena cjelina, u viševjekovnom kontinuitetu, Novi Pazar je važio za čvorište kultura u kojem je pravoslavna, katolička i judeistička civilizacija sačuvala svoje tragove. Umjesto zahvalnosti na čuvanju tuđih kultura na ovim prostorima, od perioda kratke Austrougarske okupacije, sve do kraja komunističke vladavine, Bošnjaci Novog Pazara su doživili pokušaje potpunog zatiranja svog porijekla na ovim prostorima. U tim pokušajima se donekle i uspjelo, jer Novi Pazar nema danas zaslužen mjesto na mapi Balkanskih prijestolnica kulture. Valja napomenuti da su uzrokom i mnogih zločina i genocida nad Bošnjacima na ovim prostotima pret hodili i postupci eliminiranja svega što sačinjava njihov kulturno-historijski nukleus.

Prema čuvaocima pravoslavnih svetinja na ovim prostorima, postupalo se sa žestokim animozitetom u pred i postkomunističkom dobu. Primjer porušenih džamija u Novom Pazaru koje su krasile centar grada: Isa-begova, Ejup-begova, Sofi Memi, Ak iljaz, Askerli, Seveli, Ali-vojvode poznata kao Hajrudinova džamija, Ahmeda Mukadema, Subaša, Ahmeda Mujezina, Hasan-efendije, Kadi-efendije, Taš Kopru i mnoge druge, za koje se i danas znaju tačne lokacije gdje su postojale, a mnoge slike svjedoče i kako su igledale. U pitanju su najstarije džamije u Novom Pazaru, sagrađene u periodu od XVI do XVIII vijeka, koje su Novi Pazar poslije Sarajeva činile najznačajnijim gradom drugom i duhovnom prijestolnicom svih Bošnjaka

na Balkanu. Porušene džamije prate porušena mezarja i objekti od izuzetne važnosti, koji su ponajprije pazarsku čaršiju, a zatim i širi dio grada činili jedinstvenim.

Drugi problem sa kojim se danas sučeljavaju Bošnjaci Sandžaka, rezultat je zatiranja znamenitih Bošnjaka u obrazovnom sistemu. U oskudnim historijskim spisima, koje su naši ugledni historičari pod presijom sakupljali prošlog stoljeća, Bošnjaci Sandžaka su imali velika imena u književnosti i umjetnosti, što na ovim prostorima, što vrlo priznatih diljem Otomanske imperije i diljem Halifata. No, i u vremenu komunističke vladavine, Bošnjaci Sandžaka su imali istaknute ličnosti u okvirima bivše zajedničke države. Pod presijom i zabranama, mnoga imena, tada aktualna, prisilno su bačena u zaborav. Velo zaborava počeli su otkrivati Sandžacki intelektualci u sveopćem kulturnom pokretu početkom devedesetih godina, ali se i sa tim stalo pod novom nacionalističkom presijom tadašnjih režima u Srbiji i Crnoj Gori.

Ovaj broj, čiji je temat postijećen dokazivo najvećem pjesniku epskih pjesama svih vremena u svijetu, "Sandžackom Homeru" Avdi Međedoviću. Za najvećeg i najpriznatijeg epskog pjesnika zbog kojega su na Obrov (Akovo-Bijelo Polje) dolazili najutjecajniji svetski profesori filolozi koji su sa Avdom riješili čuveno Homersko pitanje. Avdo je preko pola vijeka prisutan u izučavanjima na Harvardu čiji su profesori zabilježili oko 100.000 Avdinih stihova.

Kulturocid kome su Bošnjaci Sandžaka bili izlagani u kontinuitetu cijeli jedan vijek, prekinut je, ali afirmiranje kulturnih vrijednosti Bošnjaka, nije emanet samo obrazovnih institucija i intelektualaca u Sandžaku, već i svakog pojedinca.

Svakako, Bošnjaci Sandžaka imaju čime da se ponose, ali i zadatak da u budućnosti brane.

Sadržaj:

3. RIJEČ UREDNIKA:
SANDŽAK JE KULTURNO-CIVILIZACIJSKA KOPČA
4. MANIFESTACIJE U NOVOM PAZARU I BIJELOM POLJU U
POVODU 150. OBLJETNICE OD ROĐENJA AVDA MEĐEDOVIĆA

8. TURSKA ZEMLJA TERORA

9. ŠTA ĆE BITI POSLIJE IZLASKA BRITANACA IZ EVROPSKE
UNIJE

10. INSTITUCIONALNO REAGIRATI NA PRIJETNJE UPUĆENE
NARODNOM POSLANIKU MUFTIJI MUAMERU ZUKORLIĆU

14. POTREBE I IZAZOVI, PROBLEMI I RJEŠENJA,
OBRAZOVNOG SISTEMA U NOVOM PAZARU

16. STOLJEĆE I POL OD ROĐENJA EPSKOG PJESNIKA AVDA
MEĐEDOVIĆA

21. RAZVOJ AUTORSKOG PRAVA

26. PET VELIKIH POKLONA U MJESECU RAMAZANU

29. SLIKANJE MRAMOROM

www.revijasandzak.com

NACIONALNA REVIIJA ZA POLITIKU I KULTURU "SANDŽAK"
IZDAVAČ: ZAJEDNICA SANDŽAČKE DIJASPORE (ZSD)

DIREKTOR
MITHAT EF. MUJOVIĆ (mmidhat@gmail.com)

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
DZENIS ŠAĆIROVIĆ (dzenis.sacirovic@hotmail.com)

POMOĆNIK GLAVNOG I ODGOVORNOG UREDNIKA
HARIS IBRAHIMOVIĆ (harkolukare@gmail.com)

SEKRETAR
MIRZET FAKOVIĆ (mirza.fakovic@gmail.com)

TEHNIČKI UREDNIK
HAZIM ZUKORLIĆ (hazim_zukorlic@hotmail.com)

LEKTOR
MIRZET FAKOVIĆ (mirza.fakovic@gmail.com)

REDAKCIJA
ALBINA PLOJOVIĆ (albinaplojovic87@hotmail.com)
SENADIN HALITOVIĆ (senadinhalitovicamh@gmail.com)
MIRZET FAKOVIĆ (mirza.fakovic@gmail.com)
ŠERIF ŠAĆIĆ (serif_dp@hotmail.com)
MERSADA NURUDDINA AGOVIĆ (nuruddin2@gmail.com)

SARADNICI
SALAHUDIN FETIĆ, HAZBIJA KALAČ, PROF. DR. ŠEFKET KRČIĆ, PROF. DR.
JAHJA FEHRATOVIĆ, PROF. DR. SEFER MEĐEDOVIĆ, PROF. DR. ADMIR
MURATOVIĆ, SULEJMAN ALIČKOVIĆ, MUHAMED MAHMUTOVIĆ, SUAD
BEĆIROVIĆ, ZAIM REDŽEPOVIĆ, FERID BULIĆ, LEJLA MIŠOREP, HAZIM
ZUKORLIĆ

FOTOGRAFIJA
SEMIR DŽIGAL

DIZAJN
IFET ALIČKOVIĆ

RUKOPISI I FOTOGRAFIJE SE NE VRAĆAJU

REDAKCIJA REVIIJE SANDŽAK ODGOVORNA JE SAMO ZA STAVOVE IZNESENE
U REDAKCIJSKIM RUBRIKAMA, ZA STAVOVE U OSTALIM TEKSTOVIMA
ODGOVORNI SU POTPISANI AUTORI

ADRESA

GRADSKA 1, 36 300 NOVI PAZAR
TEL: 066/ 322-181, FAX: 020/322-181
E-MAIL: revijasandzak@gmail.com

MANIFESTACIJE U NOVOM PAZARU I BIJELOM POLJU U POVODU 150. OBLJETNICE OD ROĐENJA AVDA MEĐEDOVIĆA

U znak poštovanja djela i sjećanja na sandžačkog i svjetskog velikana

Matica Bošnjaka Sandžaka i Revija Sandžak, u suradnji sa Univerzitetom u Novom Pazaru, ovu godinu obilježavaju kao godinu 150. obljetnice od rođenja najvećeg epskog pjesnika Sandžaka, ali i Evrope i svijeta."

U višedesetljetnom kulturnom i duhovnom ubijanju Bošnjaka, „Sandžački Homer“ ili „čovjek koji je nadmašio Homera“, također nije dobio mjesto koje zaslužuje, a osim krugova književnika koju je pokrenula katedra za Bosanski jezik Univerziteta u Novom Pazaru, gotovo da se i ne govori o Avdu i Avdovom djelu. Na inicijativu Bošnjačkog Nacionalnog Vijeća u tehničkom mandatu, osnovna škola u naselju Selakovac u Novom Pazaru dobila je 2013. godine ime po Avdu Međedoviću. Dvije godine ranije, za Sandžak televiziju, Sulejman Zatrić je režirao film „Avdo Međedović balkanski Homer“. Ima Avdo i svoju ulicu u rodnom Akovu (Bijelom Polju), ali još uvijek nema bistu u Parku pjesnika. Plemenito pjevanje i „Zenidba Smailagić Mehe“, tokom prošlog vijeka manje su bili poznati i priznati od ostalih pjevanja sa prizvucima fašizma na ovim prostorima. Na pokušaje afirmacije Avdovog djela, svaki pokušaj da se afirmira bio je da se prekrsti u „Avro“, čemu svjedoče naši profesori koji su pokretali tihe inicijative osamdesetih godina prošlog stoljeća.

Avdu Bošnjaci ne čuvaju samo za sebe. Avdo je balkanski i svjetski. Gusle sa akovskog Obrova, čule su se do Harvarda. Avdo je jedan od onih prvaka, jedne doista male nacije u svijetu, male o odnosu na velike koje su imale i brojnost i kulturni kontinuitet. Bošnjaci su u dobu kada je živio i pjevao Avdo bili izvan svih kulturnih tokova i mogućnosti da svoje velikane afirmiraju kroz svoj obavezni sistem sve do početka vedesetih godina kada je se pojavljuju prvi

književni susreti u kojima se pominju važna Bošnjačka imena.

S tim u vezi, Institut za etiku i estetiku, Debatni klub i Centar za retoriku Univerziteta u Novom Pazaru, Matica Bošnjaka Sandžaka i Revija Sandžak, ogrganizirali su u maju ove godine dvije manifestacije u povodu 150. obljetnice od rođenja Avda Međedovića pod nazivom: „Od sandžačkog Obrova do Univerziteta na Harvardu“ u Novom Pazaru i Bijelom Polju. Inicijativu je pokrenuo akademik, univerzitetski profesor i predsjednik Matice Bošnjaka Sandžaka, akademik prof. dr. Šefket Krcić.

Manifestacijama je prethodio prilog u Islamskim informativnim novinama „Preporod“ (broj: 10/1068) u kojem su tekstove objavili: Selman Selhanović – *Avdove i naše vrijednosti; Hadžem Hajdarević – Epika koja nije nacionalno klaustrofobična; Maruf Fetahović – Posljednji Homer u narodnom epskom pjesništvu; Sead Šemsović – Međedovićev doprinos svijetu bošnjačke usmene epike; Vildana Krcić - Avdova pjesma nad pjesmama (pjesma); Faruk Dizdarević – Avdo Međedović: Tragom sna; prof. dr. Enes Kujundžić - Nepismeni guslar ispjeva na hiljade stihova; i prof. dr. Šefket Krcić.*

18.05. u velikoj sali Univerziteta u Novom Pazaru, održana je prva manifestacija ovim povodom. Na manifestaciji koju je vodio i na kojoj se obratio msc. Dženis Šaćirović, glavni odgovorni urednik Revije Sandžak i predsjednik Skupštine Matice Bošnjaka Sandžaka, obratili su se univerzitetski profesori, književnici i gosti susreta: doc. dr. Šemsudin Plojović, direktor biblioteke Univerziteta u Novom Pazaru, prof. dr. Mehmed Meta, mr. Avdo Nurković, direktor osnovne škole „25. Maj“ u Rožajama, Haris Ibrahimović, profesor književnosti i zamjenik glavnog i odgovornog urednika Revije Sandžak, književnik Maruf Fetahović, ispred Udruženja pisaca Sandžaka i prof. dr. Šefket Krcić. Na manifestaciji su se čitanjima članaka iz pomenutog priloga o Avdi Međedoviću u „Preporodu“ obratili studenti Univerziteta u Novom Pazaru: Hajka Huseinović,

Melisa Mulamekić, Zerina Bojadžić i Binasa Ibrahimović. Ovu manifestaciju je podržala i snimila emisiju Televizija Sandžak.

22.05. organizirana je studijska posjeta i manifestacija delegacije književnika i predstavnika institucija Univerziteta u Novom Pazaru koju su podržali predstavnici Matice Bošnjaka Sandžaka, Revije Sandžak i Udruženja pisaca Sandžaka. Organizator i inicijator manifestacije, akademik prof. dr. Šefket Krcić sa svojim suradnicima, Dženisom Šaćirovićem, Harisom Ibrahimovićem i Semirom Džigalom, sa delegacijom posjetili su Rožaje, Berane i Bijelo Polje. Manifestaciju je pomogao ugledni novopazarski privrednik Ismet Ahmetović. U Bijelom Polju u svojstvu vodiča, podršku je pružio i efendija Asmir Čatović.

Manifestacije je počela obraćanjem prof. Krcića džematu Gušmirske džamije u centru Bijelog Polja, obilaskom mezara Avda Međedovića učenjem dove i fatihe te obraćanjem prof. Krcića, te obilaskom porodice Međedović. Zatim se delegacija uputila u Park Pjesnika gdje je održana manifestacija koju su medijski pratili i podržale Crnogorske dnevne novine Dan i televizija Sandžak iz Novog Pazara koja je snimila i emitirala manifestaciju.

Profesor književnosti i društveni djelatnik Rifat Vesković u Bijelom Polju

Medijator manifestacije MSc Dženis Šaćirović, obratio se i najavio otvaranje manifestacije na kojoj su govorili: prof. Šefket Krcić, Sućro Nurković, epski pjesnik iz Rožaja koji je uljepšao manifestaciju pjevanjem Avdovih odlomaka uz gusle, pisac Ramiz Nani Šaćirović, profesor književnosti i istaknuti društvenik djelatnik iz južnog Sandžaka

Rifat Vesković, profesor književnosti i zamjenik glavnog i odgovornog urednika Revije Sandžak Haris Ibrahimović, profesor umjetnosti i šef Resora za umjetnost Matice Bošnjaka Sandžaka MSc Semir Džigal.

Prilog o ovoj manifestaciji, objavljen je u islamskim informativnim novinama, bosanskom Preporodu (1. Juni, broj: 11/1069) sa naslovom „Književni karavan kroz Sandžak“. O održanoj manifestaciji su, također, pisali i mnogi regionalni portali.

Ove manifestacije jedine su dvije manifestacije koje su održane sa izrazima volje i hrabrosti inicijatora prof. Krcića, sa namjerama da se ime Avda Međedovića vječito ukleše u sjećanju svakog Bošnjaka i da se djela naših velikana reafirmišu i budu poznata široj javnosti kao što su poznata u svijetu.

AUTOR – Dženis Šaćirović

STUDIJSKA GODINA OKONČANA 53. SESIJOM „IDEJA ISTOKA I ZAPADA“ I IZLAGANJIMA PREKO 60 STUDENATA UNINP

53. sesija pod nazivom „Susret ideja istoka i zapada“, tradicionalno je održana u Velikoj Sali Univerziteta u Novom Pazaru 15.06. tekuće godine. Sesija je posvećena u povodu 2400 godina od rođenja grčkog filozofa Aristotela, 40 godina od smrti filozofa Vujadina Jokića i 30 godina od smrti Nerkeza Smailagića, čuvenog bošnjačkog filozofa koji je napisao „Leksikon Islama“. Pod mentorstvom prof. dr. Šefketa Krcića, izlaganju je pristupilo preko šezdeset studenata svih departmana.

Nakon uvodnog obraćanja studentice prve godine Departmana za pravne nauke Nerme Nurković, prisutnima su se obratili prof. dr. Šefket Krcić, dekan Departmana za pedagoško-psihološke nauke prof. dr. Mustafa Fetić, u ime asistenata Univerziteta u Novom Pazaru MSc Dženis Šaćirović i profesor Alija Bakić.

Kako je istakao prof. Krcić, cilj svake od 53. Do sada održane sesije, bio je da se studenti oslobađaju najprije pritisaka javnog govora, zatim da usavršavaju duh besjedništva i da kreirane stavove znaju iznijeti i diskutirati javno o njima.

Ovu manifestaciju podržali su Revija Sandžak i Sandžak televizija.

Sesiju je podržao dekan Departmana za pedagoško-psihološke nauke prof. dr. Mustafa Fetić

STUDENTI DEPARTMANA ZA PRAVNE NAUKE OSVOJILI PRVO MJESTO NA TAKMIČENJU U SMILULACIJI SUĐENJA

U periodu 16/17. 06. 2016. godine, studenti četvrte godine Departmana za pravne nauke Univerziteta u Novom Pazaru i studenti četvrte godine Departmana za pravne nauke Izdvojene visokoškolske jedinice u Nišu, Univerziteta u Novom Pazaru, uzeli su učešće na takmičenju u simulacionom suđenju na Sveučilištu/Univerzitetu Vitez u Travniku.

Na otvaranju takmičenja prisutnima se obratio prof. dr. Mile Matijević, dekan Fakulteta pravnih nauka Univerziteta/Sveučilišta Vitez u Travniku, koji je u svojstvu organizatora ovog takmičenja i nosioca projekta takmičenja u simulaciji suđenja, poželio dobrodošlicu svim ekipama i njihovim trenerima i uspješan rad.

Na takmičenju su pored studenata Univerziteta u Novom Pazaru učešće uzeli i studenti Fakulteta pravnih nauka Univerziteta za poslovne studije iz Banja Luke, studenti Fakulteta pravnih nauka Sveučilišta/Univerziteta Vitez u Travniku, studenti Pravnog fakulteta PIM Univerziteta iz Banja Luke, kao i studenti Fakulteta pravnih nauka UPS iz Istočnog Sarajeva.

Departman za pravne nauke Univerziteta u Novom Pazaru na ovom takmičenju predstavljale su dvije ekipe koje su u svojim kategorijama, tj. oblastima prava, osvojili prva mjesta, i to: u simulaciji sudnice iz oblasti radnog prava, ekipa studenata četvrte godine iz Novog Pazara i u simulaciji sudnice iz oblasti porodičnog prava, ekipa studenata četvrte godine iz Niša. Sa odličnim ocjenama radne komisije i ocjenama prisutnih, kao i uprave Sveučilišta/Univerziteta Vitez u Travniku, studenti su dobili pohvale kao i sertifikate o participaciji i osvojenim prvim mjestima.

Pored prigodne svečanosti proglašenja pobjednika takmičenja, studenti su imali prilike da organizirano obiđu znamenitosti grada Travnika i rodnu

kuću Ive Andrića. Takođe, studenti su imali prilike da obiđu i znamenitosti grada Sarajeva.

Studente Departmana za pravne nauke Univerziteta u Novom Pazaru, predvodili su doc. dr. Dragana Randelović i msc Dženis Šaćirović.

Uvažavajući obostrane dobrobiti zajedničke suradnje, Departman za pravne nauke Univerziteta u Novom Pazaru i Fakultet pravnih nauka Sveučilišta/Univerziteta Vitez u Travniku, sklopili su sporazum o saradnji sa ciljem uspostavljanja čvršće povezanosti ovih dveju institucija na područjima zajedničkih interesa. Kao ciljevi suradnje, u ugovoru su navedene sledeće oblasti:

Zajednički rad na edukaciji, unapređenju znanja i stručnosti;

Podsticanje i jačanje suradnje visokog obrazovanja;

Obostrana razmjena informacija naučnog i istraživačkog rada;

Podsticanje institucionalne razmjene i saradnje nastavnog osoblja i studenata kroz pozivanje na učestvovanje u raznim nastavnim i istraživačkim aktivnostima te profesionalnom razvoju;

Obostrano učešće u edukacijskim aktivnostima i ostalim oblicima naučnog istraživanja;

Organiziranje zajedničkih seminara i okruglih stolova;

Razmjena informacija i dobrih praksi u cilju olakšavanja razmjene znanja.

Sledeće takmičenje će se održati iduće godine na nekom od Univerziteta pritatelja projekta takmičenja u simulaciji suđenja.

BOŠNJAČKA KULTURNA ZAJEDNICA MAKEDONIJE BKZ USPJEŠNO ZAVRŠILA OFICIJALNU POSJETU TURSKE

Delegacija Bošnjačke kulturne zajednice Makedonije u sastavu prof. Džemil Bektović, akademik Fehim Husković, prof. Dževad ef. Hot, Lejla Kardovic iz Vladine agencije za implementaciju prava manjina u Makedoniji, te sekretar BKZ-a Elvir Sadiković, završila je četvorodnevnu oficijalnu posjetu institucijama i bošnjačkim udruženjima u Republici Turskoj,

veoma uspješno. U toku posjete ostvareni su veoma značajni susreti i dogovoreni projekti za dalju saradnju koji trebaju biti početak intenziviranja saradnje Bošnjačke kulturne zajednice i Bošnjaka uopšte sa institucijama Republike Turske i bošnjačkim udruženjima u toj državi.

Posebno je važan bio poziv i susret u predsjedničkoj palati u Ankari sa savjetnikom turskog predsjednika gospodinom Sabrijem Demirom koji je veoma ljubazno i srdačno primio delegaciju Bošnjačke kulturne zajednice Makedonije. Na tom sastanku razmotrena su pitanja od obostrane koristi, dalja saradnja i komunikacija vladinih agencija Republike Turske sa srodnim bošnjačkim institucijama, ali također je

predstavljena i platforma rada i aktivnosti BKZ Makedonije. U sklopu toga dogovorena je intenzivnija saradnja sa turskom vladinom agencijom za pomoć-TIKA na projektima očuvanja zajedničkog naslijeđa i mogućnost stipendiranja bošnjačkih studenata iz Makedonije na turskim univerzitetima.

Druga važna posjeta u okviru ovog programa je bila Bursa, velikog industrijskog centra Turske, gdje je domaćin bio gospodin Emir Džemal Baškardesi, agilni predsjednik Rumlisliad-a, organizacije koja okuplja brojna udruženja porijeklom sa područja Balkana. U Bursi je ostvaren kontakt i zajednički ručak sa poznatim biznismenom i bošnjačkim aktivistom gospodinom Zarif Alp porijeklom iz Prijepolja kojem je prezentiran rad BKZ Makedonije, ali i ostalih sličnih bošnjačkih udruženja u Sandžaku i Bosni i Hercegovini. Iza toga je na Univerzitetu Uludag u Bursi predsjednik BKZ Makedonije prof. dr. Džemil Bektović održao predavanje studentima sa Fakulteta za Međunarodne odnose i Centra za međunarodnu saradnju na temu „Percepcija Turske i njene uloge na Balkanu“. Nakon izlaganja postavljena su broja pitanja i povela se debata oko relacija nove bošnjačke politike i turskih aspiracija uspostave nove saradnje na Balkanu.

Na kraju posjete ostav-

ljen je najljepši dio posjete BKZ Makedonije kada su ostvareni kontakti sa bošnjačkim organizacijama u Istanbulu. Posebno je bila inspirativna i za BKZ M važna posjeta Fondaciji bošnjačkih intelektualaca u elitnom kvartu Kadikoy. Na tom sastanku BKZ je primio predsjednik Fondacije prof. dr. Elmas Orak sa saradnicima gosp. Redžep Salpat i gosp. Husein Gul. BKZ je prezentirala svoj dosadašnji rad i aktivnosti koji su sprovedeni na nacionalnom i kulturnom planu. Također su domaćini predstavili svoj rad i odmah je dogovorena saradnja koja treba najprije da krene sa likovnom izložbom slika uvaženog akademika BANU-a Fehimom Huskovićem u okviru „Istanbulskih dana bošnjačke kulture“ u oktobru mjesecu ove godine. BKZ je ovom prilikom pozvala Fondaciju bošnjačkih intelektualaca da posjeti Makedoniju u periodu proslave „Dan Bošnjaka-28 Septembar“ koji je nacionalni praznik za Bošnjake u R. Makedoniji.

Drugog dana posjete u Istanbulu bio je susret sa Upravnim odborom bošnjačkog udruženja „Sandžak Bosna“ u Pendiku u prostorijama udruženja. Iza prvobitnog upoznavanja pokazane su radne prostorije i aktivnosti udruženja gdje se stavlja akcenat na kursivima bo-

sanskog jezika za mlađe naraštaje sa ciljem očuvanja bosanskog jezika od asimilacije, onda muzičke prostorije za tradicionalnu muziku Bošnjaka, prostor za sportske aktivnosti, te radionice za tradicionalne zanate poput tkanja ćilima. Prilikom ove prezentacije mladi i ambiciozni predsjednik Erdogan Erden izrazio je posebnu nadu i želju da se saradnja intenzivira i zbog toga da što prije dođe u Skoplje jedna delegacija udruženja „Sandžak Bosna“ kako bi posjetili obnovljeno Turbe bosanske princeze Emine u Skoplju, koje je djelo aktivnosti BKZ Makedonije.

Zbog ograničenog vremenskog perioda i popunjene agende nijesu se ostvarili kontakti sa bošnjačkim udruženjima iz Bajram Paše u Istanbulu i udruženjima iz Izmiru, te je dogovorena ponovna posjeta ovih udruženja u narednom periodu. Ovom posjetom BKZ Makedonije je na najbolji mogući način uspostavila saradnju i kontakt sa bošnjačkim organizacijama u Turskoj i ona je samo prvi korak koji treba biti nastavljen i sa ostalim bošnjačkim udruženjima u Evropi, sve do njihovog umreživanja što je krajnji cilj BKZ-a Makedonije.

Informativna služba BKZ Makedonije

Faik Nezirović

TURSKA ZEMLJA TERORA

ŠTA ĆE BITI POSLIJE IZLASKA BRITANACA IZ EVROPSKE UNIJE

Kada govorimo u terorizmu u Evropi najčešće mislimo na događaje u Parizu i Briselu, ipak Tursku potpuno zaboravljamo. Samo u ovoj godini je u pet napada stradalo preko devedeset ljudi. Za njih nema natpisa kao *Je suis Charlie* ili recimo *BenAnkaraliyim* ili nešto u tom pravcu. Na svijetu trenutno ni jedna razvijenija država nije toliko opterećena terorizmom kao Turska. Ali zašto je to tako?

Više je razloga. Na prvom mjestu je tu konflikt sa kurdskim teroristima, konflikt sa Islamskom državom i na kraju sam geografski položaj Turske.

KONFLIKT SA KURDIMA

Na jugoistoku Turske živi posebno mnogo Kurda (preko 10 miliona). Kurdi su narod bez sopstvene države. Dugo vremena su Kurdi ugnjetavani, danas je to drugačije, ipak mnogi od njih se i dalje osjećaju kao građani drugog reda. To svoje nezadovoljstvo jedan dio izražava nasilno preko Terorističke organizacije PKK koja ima i separatističkih ambicija. Oni sebe opisuju kao radničku partiju, ali u većini država se bilježe kao teroristička organizacija. PKK je ubila preko 40.000 ljudi. Godine 2013. je došlo do primirja između Turske vlade i PKK, sve do 20. jula 2015. Godine. Tog dana je u gradu Surudžu izvršen teroristički napad. U Surudžu većinom žive Kurdi, i na mirovnim demonstracijama kurdske omladine izvršen je napad. Ubijene su 34. osobe i preko 60. teško povređenih. Napad je izvršio borac Islamske države kažu jedni, drugi izvori kažu da je to

bio Kurd iz redova Islamske države, dok PKK kaže da je to bila Turska vlada. Zbog toga poslije toga napada narednih dana su vršili manje atentate na turske policajce. Turska vlada je reagovala i napala položaje PKK u Turskoj. To je proizvelo niz terorističkih napada na Turske položaje sa druge strane. Ipak postoji još jedna teroristička organizacija koja se specijalizovala na civile. To je TAK (*Teyrêbazên Azadiya Kurdistan*) koji napadaju najčešće turističke ciljeve, dva napada ove godine u Ankari idu na njihov konto i nekoliko manjih prošlih godina. Sve u svemu 70% terorističkih napada izvrše PKK, TAK i druge kurdskim terorističkim organizacijama. Ostalih 30% ide na konto tzv. Islamske države.

KONFLIKT SA ISLASKOM DRŽAVOM

Ništa manje komplikovan. Činjenica je da od 20. Jula i terorističkog napada u Surudžu, Turska vlada napada i položaje Islamske države. Da bi to uzvratili teroristi su u ovoj godini izvršili dva napada samo u Istanbulu. Na radaru Islamske države je svakako Turska sada jedno od primarnih mjesta što je za sebe preopširna i posebna tema. Kada govorimo o piru Islamske države prema Turskoj treba imati u vidu njene indirektno i direktne saveznike tako da situacija postaje kristalno jasna.

GOGRAFSKI POLOŽAJ

Pogledajte Tursku na karti svijeta. Ona se graniči sa dvije trenutno najnestabilnije države. To su Sirija i Irak. Naravno da otud teroristi lahko mogu da ulaze u Tursku. Pored zvaničnih granica mogu proći preko tzv. *zelene granice*. Turska je zbog svojeg položaja jedan od najvećih turističkih centara, posebno primorje. Turizam je i važna grana ekonomije. Teroristi to koriste i aktivno napadaju turističke ciljeve gdje stradaju i državljani drugih država kojima se dodatno svete tim državama npr. Njemačkoj.

Države Evrope ingoriraju terorizam u Turskoj. Često kažu, rado ćemo pomoći ali prvo riješite problem sa nezadovoljnim Kurdima. Ostaje otvoreno pitanje zašto u medijima i na društvenim mrežama malo izveštavaju i govore o tome. Naravno Turska im je udaljenija od Belgije ili Pariza i to kao publiku ne zanima pa se mediji prilagođavaju tome, sa druge strane ignoriranje muslimanskih žrtvi je postala nezvanična praksa evropskih država.

Prije negdje oko 40 godina Britanci su postali članica Evropske unije. Ipak, sada na referendumu je sa malom većinom izglasan izlazak Engleske iz Unije. Ipak, još dvije godine će Engleska ostati u Uniji i to dok budu trajali pregovori sa Briselom oko njenog izlaska. Čak je moguće da se nakon pregovora opet raspiše referendum i ponovo glasa u ulazak ili izlazak iz Evropske unije pod okolnostima kakve su dogovorene sa Briselom. Još se sa sigurnošću ne može govoriti kakve su posledive izlaska Britanije. Naravno da njen izlazak ne znači potpuno ograničenje od Unije. I Švajcarska nije dio Unije, pa ipak ima niz dogovora i ugovora sa njom koji regulišu trgovinu i kretanje stanovništva. Ono što možemo je da postavimo nekoliko hipoteza.

POLITIKA

Velika Britanija je već dugo dio Unije i usko je povezana sa drugim državama npr. Njemačkom. Njemačkoj je godinama bila jak i pouzdan partner. Njemačka bi sada mogla biti češće nadglasana u Evropskoj uniji. Osim toga, generalno će biti teže za političare da sarađuju sa Velikom Britanijom jer su izvan Unije. U samoj Velikoj Britaniji će izlazak imati jake posljedice. Kameron vjerovatno neće biti premijer. Čak je moguće da se Velika Britanija kompletno raspadne. Npr. U Škotskoj je već jednom bio referendum o mogućoj nezavisnosti Škotske. Takav referendum bi se mogao ponoviti, jer većina Škota su bili za ostanak u Uniji. Irci na sjeveru bi mogli tražiti ujedinjenje sa Irskom. Ono što bi ostalo od Engleske bi bilo daleko od naziva Velika Britanija.

EKONOMIJA

Za Veliku Britaniju bi važilo isto kao i za sve ostale države van Unije. Dakle, plaćala bi iste carine, za njihove radnije bi važili isti kriteriji kao i za sve ostale. Više od polovina uvoza i uzvoza Evropske unije obavlja Veli-

ka Britanija. Englezi su jedan od najvećih ekonomskih prartnera u Uniji. Sada van Unije ukoliko sve postane kompliciranije u smislu birokracije moglo bi se desiti da se mnoga preduzeća distanciraju od Engleske i potraže mjesto u drugim državama Unije. Britanska funta je na najnižem stepenu u posljednjih trideset godina tako da bi valuta mogla dodatno da im oslabi. Ima i eksperta koji kažu da na dugoročno izlazak donosi prednosti. Moguće je da se olakša birokratija za Veliku Britaniju i mnogi uslovi takođe, ali protiv toga su mnogi. Oni smatraju da treba udariti pečat na Velikoj Britaniji i biti čvrst u pregovorima kako se ne bi dodatno ohrabrile i druge država da napuste Uniju.

DRUGE DRŽAVE UNIJE

Jedan veliki dio prihoda u Uniji dolazi iz Velike Britanije. Prema izvještaju iz 2011. godine ona je odmah iza Njemačke, Francuske i Italije. Konkretno, njen izlazak bi se odrazio na Njemačku tako da bi ona morala da plaća dvije milijarde evra više u evropskoj kasi. To je naravno novac koji će joj na drugim mjestima nedostajati. Naravno i za radnije drugih država bi važila neka nova pravila. Čak bi i Premijer liga mogla da trpi jer je veliki broj fudbalera pod ugovorom kao član Unije. A za državljanstvo bi morali da ispunjavaju određene uslove kao što je određeno mjesto na svjetskoj rang listi ili određen broj utakmica igranih za Veliku Britaniju. Sada bi bila potrebna viza. Letovi bi bili skuplju. A erasmus studentima bi bilo teže zbog birokratije. To su za sada samo hipoteze. Ali ako pregovori budu teški kao što traže pojedini političari Evropske unije moglo bi biti još gore. Sljedeće godine su izbori u Francuskoj, a ako pobijedi desnica najavljuje se isti referendum kao u Engleskoj.

Autor - Haris Ibrahimović

INSTITUCIONALNO REAGIRATI NA PRIJETNJE UPUĆENE NARODNOM POSLANIKU MUFTIJI MUAMERU ZUKORLIĆU

Najnovije prijetnje koje su putem video linka na internetu uputuli pripadnici terorističke organizacije tzv. "islamske države" a koje se odnose na pozive na ubijanja muslimanske bošnjačke uleme u Bosni i Sandžaku, predstavljaju ozbiljne namjere da se ugrozi bezbjednost muslimana bošnjaka na ovim prostorima.

Prijetnje i poruke upućene putem ovog video linka, konkretno upućene prvom od nekoliko prozvanih za egzekuciju, muftije Muamera Zukorlića, sada narodnog poslanika u Skupštini Srbije, prijetnje su koje se moraju prihvatiti ozbiljno.

Tzv. "islamska država" - teroristička organizacija odgovorna djelovanja u nekoliko država i terorističke napade u turskoj i zapadnim zemljama, ima očiglednu namjeru da terorizam proširi na ove prostore. U tom smislu, svi resursi prevencije moraju biti aktivirani.

S obzirom na to da njihova misija isključivo počiva na indoktrinaciji krivog tumačenja vjere Islama i da je kao takva prepoznata od strane gotovo stoprocentne populacije muslimana u svijetu, može se reći da su izrazi njihove volje plodni samo tamo gdje trenutno posjeduju određenu vojnu moć, a da izvan granica svog fizičkog terora ostvaruju veze sa ljudima koji će ispunjavati njihove terorističke ciljeve. Konkretno, ovaj link koji upućuje za egzekuciju muslimansko bošnjačke uleme na Balkanu, poziv je novim regrutima koji bi sličnih scenarija kao u Istanbulu, Ankari, Parizu ili Briselu, radili za interese ove terorističke organizacije.

S obzirom da su agresija i pokušaj puča u Mešihatu Islamske zajednice u Srbiji od prije skoro deceniju, izazvali određene animozitete prema legalnom rukovodstvu i da je pojava paradžemata, koji djeluju na prostoru Sandžaka, što javno, što tajno, može se uzeti u obzir kao stepen rizika ugrožavanja bezbjednosti muftije i narodnog poslanika Muamera Zukorlića.

PRVA POTENCIJALNA PRIJETNJA: PARADŽEMATI.

Mešihat islamske zajednice u Srbiji, već skoro deceniju nema ingerencije nad svim elementima koji se pozivaju na vjeru Islam a djeluju na prostoru Sandžaka. Samim tim, Mešihat, van svojih institucija, od vrtića i škola Kur'ana do Fakulteta za islamske studije, nema ingerencija o vjerskom obrazovanju i moralno-duhovnom stanju ljudi koji godinama odbijaju da prelaze čak i pragove džamija u Sandžaku, već samoorganizirano praktikuju vjerski odgoj, a često vode zatvoren život u krugu istomišljenika. Kao potencijalna prijetnja za realiziranje terorističkih napada u Sandžaku, mogu se uzeti ove skupine. S obzirom da je indoktrinacija i poigravanje sa emocijama vezanim za islam, glavna poruka terorista, labilne, nedovoljno obrazovane, psihiki nestabilne i osobe krivog učenja interesnog fragmentiranja Kur'ana i Sunneta, mogu poslužiti terorističkim ciljevima. Potrebno je temeljno ispitati djelovanja svih džemata koji djeluju van ingerencija i upravljanja Mešihata, i procijeniti spepene rizika njihovog djelovanja, jer nepriznavanje jedinstvene Islamske zajednice i nepriznavanje vrhovnih autoriteta muslimana u Srbiji, služi kao prvi stepen ostvarivanja prijetnji djelovanja protiv njih samih, ali i apsolutne većine vjernika koju podržavaju legalne institucije.

U tom smislu, potpuno se opravdava rizik ugrožavanja bezbjednosti muftije Muamera Zukorlića, narodnog poslanika, koji je već ranije i bio meta ekstremista na ovim prostorima i čija likvidacija je jednom i ozbiljno bila pripremljena za realizaciju.

DRUGA POTENCIJALNA PRIJETNJA: KRIMINALNI KRUGOVI.

Druga potencijalna prijetnja po bezbjednost muslimansko bošnjačke uleme jesu kriminalni krugovi do kojih može doći ova teroristička organizacija, s obzirom na to da raspolaže sa značajnim materijalnim sredstvima. U prilog tome ide i saradnja sa sličnima tokom izvođenja terorističkih napada u Evropi.

BIA I PU NOVI PAZAR MORAJU REAGIRATI I NAPRAVITI PLAN DJELOVANJA ZAŠTITE OD TERORIZMA.

Bezbjednosno-informativna agencija sa ispostavom u Novom Pazaru u suradnji sa policijskom upravom mora uzeti u obzir ove prijetnje upućene vrhu islamske zajednice i licima od vjerskog autoriteta, tako što će uzeti u obzir neophodnost stavljanja pod kontrolu samoorganiziranih organizacija i drugih institucija koje djeluju izvan Mešihata. Najprije se moraju pratiti eventualni utjecaji ili pokušaji kontaktiranja terorističkih organizacija sa licima koja posjeduju kriminalne dosjee unutar izdvojenih skupina. Uglavnom kada je riječ o ilegalnim organizacijama, one su umrežene sa ilegalno organiziranim organizacijama u drugim državama, čije djelovanje, kao u našem slučaju, spada izvan djelovanja legalnih institucija. Na principu ilegalnosti počivaju i sve vrste vjerskih ekstrema i radikalnog ispoljavanja koji se uglavnom slažu sa načelima diverzantskog djelovanja.

U tom slistu, plan djelovanja mora biti sačinjen od visokoobrazovanih eksperata za terorizam a ujedno i poznavaoa društvenih kretanja u Novom Pazaru na tom planu i svih neprijatelja narodnog poslanika muftije Muamera Zukorlića.

PREDRASUDE AKADEMIKA TEODOROVIĆA PREMA BOŠNJACIMA I POSLANIKU ZUKORLIĆU

U povodu tekstova „Šamar srpskoj nauci I obrazovanju“ (Politika, 30. jun 2016. str. 22 i 23) i „Akademik Teodorović pokrenuo peticiju za smenu Zukorlića“ (Danas, 01. Jul 2016. str. 4)

Matica Bošnjaka - Društvo za kulturu, znanost i umjetnost Sandžaka, sa sjedištem u Novom Pazaru, sa velikom pažnjom prati aktuelna zbivanja u zemlji, kao i djelovanje pojedinih akademika SANU, koji svojom pregrejanošću kočice i ometaju formiranje Vlade, nakon izbora od 24. aprila tg. U tom pravcu želimo da se obratimo javnosti u cilju smirivanja strasti akademika Dušana Teodorovića, koji sa svojim ideologijskim desničarskim sljedbenicima šire mržnju i predrasude, ne samo prema poslaniku Muameru Zukorliću, kao predsjedniku Odbora za obrazovanje, nauku, tehnološki razvoj i informatičko društvo, već i prema studentima i nastavnicima Internacionalnog Univerziteta u Novom Pazaru i Bošnjacima u regiji Sandžaku i šire. Zatim, pokretanje inicijative akademika Teodorovića za uklanjanje Zukorlića i uništenje Internacionalnog Univerziteta u Novom Pazaru. Jasno, trezveni i umni ljudi u Srbiji, na sreću ne misle kao akademik Teodorović, čije djelovanje ide na zatrtom tragu neostaljinizma i Rankovićeve desničarske ideologije. U tom pravcu značajne impulse dali su brojni građani, koji su se javljali na talasima Radio Beograda opravdajući Zukorlićev izbor za njegovu funkciju, jer je on ravnopravan državljanin R. Srbije sa značajnim referencama.

Zacijelo, ne govorite istinu akademike Teodoroviću, kad kažete za Zukorlića, da nema formalno naučno obrazovanje, ovdje bi Vam mogli napomenuti više stotina Zukorlićevih priloga, koji su značajni za naučni, kulturni, politički i duhovni život, ali ćemo se zadržati na tri visoke reference: 1. Zukorlićevu monografiju „**Stop korupciji**“ (2014.), jedinstvenoj publikaciji na našim prostorima. 2. Kritični traktat „**Terorokratija između ISILA I Ajfela**“ (2015) 3. Kulturno djelo akademika M. Filipovića „**Fenomen Muftija**“ (2013.) i drugi radovi, koje zbog ograničenosti prostora ne možemo navoditi, a koji su prezentirani na mnogim domaćim i međunarodnim skupovima.

Uvjereni smo da će Vaše sve optužbe poslanik M. Zukorlić sa velikom lakoćom odbaciti kao neutemeljene, jer podsjeđuje relevantne kopentencije za mjesto koje mu je povjereno. Nama je jasno da Vama smeta premijer Vučić, pa je to najjeftiniji štos da mu poturite takvu nebulozu, kako bi Vučićev kabinet kritički izložili stubu srama. Mnogi bi imali šta da kažu, ali nisu dobili mandate na izborima. U tom smislu trebali ste se kandidovati, kao što je to učinio gospodin Zukorlić, pa bi znali koje mjesto imate u društvu. S obzirom da imate prtistalice među profesorima na univerzitetima u Beogradu i Kragujevcu, među kojima su: **dr. Danica Popović,**

dr. Vera Vujičić, dr. Boris Begović, dr. Olivera Milošević i drugi, predlažemo da prihvatite naš poziv na dijalog. Među sudionicima dijaloga mogli bi biti profesori Internacionalnog Univerziteta u Novom Pazaru, koje Vi ponižavate, koji su doktorirali na poznatim univerzitetima na Balkanu i šire, a to su: **dr. Sefer Međedović, dr. Mehmed Meta, dr. Miodrag Jović, dr. Bećir Kalač, dr. Miodrag Jovanović, dr. Fehim Husković, dr. Šemsudin Plojević, dr. Radomir Čolaković, dr. Čamil Sukić, dr. Muamer Nincević, dr. Đoko Marković, dr. Muzafer Saračević** kao i potpisnik ovih redova, koji nisu doktorirali na Internacionalnom Univerzitetu u Novom Pazaru, a Vi tvrdite da tu rade samo oni koji su doktorirali na ovom Univerzitetu što ne odgovara istini. Pored toga, pratili smo brojne odbrane doktorskih disertacija na Internacionalnom Univerzitetu u Novom Pazaru, možemo slobodno reći, da su sve, bez izuzetka, bile perfektno i ozbiljno pripremljene i odbranjene, što i dolikuje renomeu Internacionalnog Univerziteta, po čemu je ova visokoškolska institucija prepoznatljiva i najelitnijih i najurednijih u regionu. Upravo, na ovom Univerzitetu došlo je do izražaja sinteza stručnosti, profesionalnosti, posvećenosti, kreacija, kolegijalno uvažavanje, saradnja i odgovornost prije svega. Oni koji su posjetili ovaj Univerzitet mogu da potvrde, da on ima i živi istinsku autonomiju univerziteta. Stručni radovi profesora i saradnika ovog Univerziteta se objavljuju u renomiranim časopisima, a njihova nastavna djelatnost, disciplina i odgovornost najbolje mogu da potvrde izjave svršenih studenata, koji su se afirmisali u regionu i na mnogim evropskim univerzitetima. Prema tome, to je bio razlog da pridhodne vlasti utemelje rivalski Držanvi univerzitet u Novom Pazaru o kojem akademik Teodorović po zadatku ne kaže ni jednu riječ.

Vjerujemo, da će poslanik Zukorlić pokazati i dokazati sve demokratske, kulturne i naučne kapacitete i kvalitete na dobrobit evropskog puta R. Srbije i svih njenih građana i etnosa, što je u skladu

SAMO 10 DRŽAVA NA CIJELOM SVIJETU TRENUTNO NIJE U RATU

sa njegovim imperativom u predizbornoj kampanji da će etiku vratiti u politiku, a mi vjerujemo da će etiku vratiti i u naučni život Srbije, jer dosta je bilo plagijata na brojnim državnim univerzitetima od Kragujevca, Beograda itd. Zato se pitam zašto Vam sad smeta demostenska retorika poslanika Zukorlića, koji postupa u skladu sa svojim internacionalnim pogledom na svijet.

Jasno, uvazeni akademice, postoje i drugi Bošnjaci koji se srcem i umom bore za Srbiju i svojom reprezentivnom ulogom-donose zlatne medalje sa svjetskih takmičenja, poput legendarnih sportista: **Asmira Kolašina, Amela Terzić, Amela Džakovec** i drugih uzornih vrhova mladih ljudi iz Sandžaka, ali niko u javnom životu Srbije do sada njima nije rekao: Hvala našim Bošnjacima, Asmiru, Ameli, Amelu... za postignute rezultate, jer oni nemaju mogućnosti da to kažu, jer ta se šansa jedino ukazuje teniseru Đokoviću. Za razliku od njih poslanik Zukorlić umije i ima hrabrosti da sa ponosom kaže istinu i da mu nikad pored sebe ne smeta sto sjedi Srbin, Mađar, Albanac, Rusin, Rumun itd. Na kraju imajući u vidu „fenomen“ akademika Teodorovića, koji ne može da izađe iz Memoranduma svoje institucije iz 1986, kojom je razbijena bivša zajednička domovina Jugoslavija i proizveden prljavi rat kojeg svi duboko i danas 21.-u od zadržavanja duboko osjećamo u našoj duši, legendarni znanstvenik i mislilac Anštajn bi znao reći: Da je lakše razbiti atom nego Teodorovićeve predrasude., jer, šamar Srbiji ne udara Zukorlić, već akademik Teodorović zastvarajući joj svojim surovim I netrpeljivim stavovima Put prema Evropi.

UZNEMIRUJUĆI IZVJEŠTAJ OD *Institute for Economics and Peace* (IEP, Instituta za ekonomiju i mir) kaže da na svijetu samo deset nacija trenutno nije u ratu, odnosno da su te nacije izvan svih konflikata. Po Global Peace Index (GPL, Svjetski index mira) su samo sljedeće zemlje slobodne od konflikata i ne učestvuju indirektno ili direktno u ratu i to: Bocvana, Čile, Kostarika, Japan, Mauricius, Panama, Katar, Švajcarska, Urugvaj i Vijetnam. Island predvodi listu najmirnijih zemalja na svijetu, poslije ide Danska, Austrija, Novi Zeland, Portugalija, Čečenija, Švajcarska, Kanada, Japan i Slovenija

Ujedinjene Nacije su na 147. mjestu dok je Palestina od 163. rangirane države na 148. mjestu

Od rata uništena Sirija je na posljednjem mjesetu ispod Južnog Sudana, Iraka, Afganistana, Somalije, Jemena, Ukraine, Sudana i Libije

Historijsko desetogodišnje nazadovanje mira nastalo je uglavnom zbog rastućih sukoba na bliskom istoku“, piše u izvještaju

Terorizam je takođe u stalnom rastu, broj onih koji su poginuli u borbama je u porastu u posljednjih 25 godina, a rast izbjeglica i prognanih nije bio veći u posljednjih 60 godina

Po izvještaju Amerika ima najveće izdatke za vojsku od svih država na svijetu, to je na svjetskom nivou 38% dok Kina, druga vojna sila na svijetu troši 10% novca na vojsku. Na rang listi tzv. militantnih država .su: Izrael, Rusija, Severna Koreja i Amerika

Broj izbjeglica i prognanih je u posljednjih deset godina u dramatičnom porastu, od 2007. god. do 2015. god. On se udvostručio na 60 miliona ljudi. Devet država ima više od 10% stanovništva u izgnanstvu, dok Somalija i Južni Sudan imaju 20% stanovništva u izgnanstvu. U Siriji je čak 60% stanovništva u izgnanstvu

Dok svijet postaje sve manje mirno mjesto, militarizacija obuhvata 13,3 cjelokupnih privrednih aktivnosti. To je oko 23,6 biliona američkih dolara. To je oko 1.876 dolara za svakog čovjeka na planeti

Od Cllaire Bernish za theantimedia.org. preveo prof. Haris Ibrahimović

POTREBE I IZAZOVI, PROBLEMI I RJEŠENJA, OBRAZOVNOG SISTEMA U NOVOM PAZARU

Želim našim čitaocima da prikazem stanje u obrazovno vaspitnim ustanovama u Novom Pazaru, radi poboljšanja istih. Svi smo svjesni da obrazovni sistem nije na zavidnom nivou.

U Novom Pazaru je nedovoljno izgrađeno obdaništa i predškolskih ustanova. Potrebno je izgraditi najmanje još tri nove predškolske ustanove. Program je potrebno prilagoditi bošnjačkoj kulturi i tradiciji.

U Novom Pazaru osnovne škole su prepune. Što i nije tako loše, ali nije ni produktivno, a to nam i pokazuju rezultati minule male mature. Puno faktora je tu. Samo neke ćemo navesti. Odeljena u osnovnim školama dostizu cifru i do 40 učenika po odjeljenju, što je jako loše po produktivnost i stečena znanja i vještine naše djece. Po zakonu je maksimalno 30, mada zbog tog što smo MANJINA odjeljenja mogu da idu i do 28. E sad, saberite, oduzmite i podijelite i vidite koliko bismo imali još odjeljenja, a samim tim i još novih osnovnih škola, najmanje 3 i to velike škole koje su potrebne da se izgrade u Novom Pazaru. Izgradnjom 3 osnovne škole otvorilo bi se najmanje 200 novih radnih mjesta.

Imamo i problem implementacije Bosanskog jezika u osnovnim i srednjim školama. Uglavnom zbog slabe i pogrešne informiranosti roditelja, a i zbog toga što se direktori "izvlače" od nastave na Bosanskom jeziku pod izgovorom da nemaju dovoljno učionica i prostora. I ovaj problem se rješava izgradnjom novih osnovnih i srednjih škola, a i boljom informiranošću šire javnosti.

Potrebna je veća kontrola prosvjetnih inspektora u osnovnim i srednjim školama, jer javna je tajna da mnogi profesori zloupotrebljavaju učenike primoravajući ih da dolaze kod njih na privatne časove. Ti časovi nisu nimalo jeftini, a što je još gore ništa ih i ne nauče. Jedno od rješenja bi bilo da se Novi Pazar, Tutin i Sjenica osamostale od

školske uprave iz Kraljeva i na taj način bismo imali česte i jedno-stavne posjete inspektora osnovnim i srednjim školama.

Bezbjednost učenika je na jako niskom nivou. Štaviše, tako je obeshrabrujuća, jer učenici su često svjedoci i/ili akteri u nekom vršnjačkom nasilju kao što su tuča, vrijeđanje, ubistvo, a u posljednje vrijeme i sajber nasilje. Ovakvih situacija je sve više u, i van naših škola. Da bi se ovaj problem, koji uopće nije mali, riješio u najmanjem slučaju umanjio, potrebno uključiti širu zajednicu. Prvo pomoći djeci, raznim radionicama i seminarima za prevenciju nasilja, pa onda roditeljima i starateljima, i naravno nastavnicima koji su bitan faktor u vaspitanju i obrazovanju djece. Potrebni su besplatni seminari za sve nastavnike o prevenciji nasilja kod djece i svi drugi seminari kako bi se nivo znanja i vještina kod nastavnika, a i kod djece podigao na viši nivo.

Bitan faktor u vaspitanju djece jeste i posredna i neposredna okolina u kojoj djeca odrastaju i provode slobodno vrijeme. Jedan od negativnih faktora su kladionice, kockarnice i kafići u kojima se služi alkohol, a koje se nalaze u blizini vaspitno obrazovnih ustanova. Ovi faktori su glavni izvori nasilja i problema i kod djece, a i kod šire zajednice. Zato je potrebno zakonskim sredstvima ograničiti domet i rad ovakvih objekata u blizini vaspitno obrazovnih ustanova. Moje je mišljenje da ovakve lokale treba zabraniti u krugu škole, čiji je prečnik najmanje 1000m.

Ulice koje vode do škola su izrazito nebezbedne iz više razloga. Prvo trotoari su nepropisno zauzeti što automobilima, što tezgama i robom iz prodavnica. Drugo, djeca koja žive dalje od škole moraju na nekoliko mjesta prelaziti lokalne i regionalne puteve, kao što je magistrala koja je jako nebezbedna. Jedno od rješenja jeste izgradnja novih škola i izgradnja nadvožnjaka nad magistralnim putevima.

U srednjim školama imamo dodatne probleme. Srednje stručne škole zbog nebrige države, lokalne samouprave i direktora imaju veliki problem u organizaciji praktične nastave. Praktična nastava zbog nedostatka materijalnih sredstava se i ne izvodi ili se izvodi po jako siromašnom programu. Danas je XXI vijek, to je vijek znanja, veština i umijeća, i u ovom vijeku pogubno je da jedan učenik koji pohađa srednju stručnu školu, nju kada završi nije osposobljen da praktično primjenjuje teorijska znanja. Ovaj gorući problem je potrebno pod hitno rješavati.

Novom Pazaru su potrebne savremene srednje stručne škole da bismo vratili stari industrijski sjaj, da bismo oživjeli zanatsku djelanost, mala i srednja preduzeća.

Mnoge srednje i osnovne škole nemaju salu za izvođenje fizičkog vaspitanja. Ovaj problem ima jake posljedice na pravilan psihofizički razvoj djece. I ovo je jedan od gorućih problema.

Vrijeme je da Bošnjaci dobiju prvu Bošnjačku gimnaziju, u kojoj bi se nastava izvodila na Bosanskom jeziku i čiji bi plan i program sadržao elemente Bošnjačke kulture.

Poznato je da su Sandžaklije veliki građevinski graditelji zapadne Evrope, a i šire. Zato je potrebno izgraditi srednju građevinsku školu u Novom Pazaru.

Izgradnjom novih srednjih škola stvorilo bi se još 200 novih radnih mjesta. Poznato je široj javnosti da je Novi Pazar u samom vrhu po nezaposlenosti.

Nadam se da će ova analiza stanja u obrazovnim ustanovama u Novom Pazaru pomoći vlastodršcima kako na lokalnom tako i na državnom nivou, a i običnim građanima, da shvate potrebe i probleme s kojima se susreću učenici, nastavnici i roditelji.

IZDAJNIK – PRIVILEGIJA ILI PONIŽENJE

Svjedoci smo zbivanja oko nas. Obraz nikada nije bio jeftiniji, prodaje se za bagatelnu cijenu i služi za dobijanje funkcije, u najmanju ruku, nelegalnim putem. Iskušenja su ta koja čine čovjeka čvršćim i koja ga čine boljim, ali isto tako to je mač sa dvije oštrice, koji zna biti odskočna daska za propadanje čovjeka. Ovom prilikom nećemo govoriti o onima koje su iskušenja uzdigla, obratit ćemo pažnju na one koji su dotakli dno istim.

Sjedio sam sa prof. dr. Enverom Gicićem, kada nam je jedne prilike pričao da je u Kuwaitu jednom bio poslovno i da su se kroz razgovor dotakli čovjeka koji je sjedio do vrata u tom restoranu, ljudi su ga izbjegavali. Dalje, nastavlja pričati. Taj čovjek zna na arapskom jeziku u trenucima pričati pjesmom, poezijom, a to može svega nekoliko ljudi u svijetu. Bio je na dobrom glasu, bio je imam džamije, uglednik, u njegovoj džamiji tražilo se mjesto više tokom džume. Ljudi su ga izrazito cijenili i voljeli. Nakon nekog vremena počeo se baviti politikom, ušao je u parlament. Trebao se izglasati zakon o zabrani nošenja hidžaba. Platili su mu da glasa ZA, njegov glas je bio od velike važnosti i taj zakon je izglasan. Nakon toga, tog čovjeka djeca na ulici pljuju, rijetko ko se usudi sjesti sa njim za isti stol, nikada toliko nije bio ponižen a tako je umiljat i uvijek rado vidjen bio. Sa njim se sad i rijetko ko selami...

To je samo jedan u nizu primjera, a takvih imamo i kod nas u Sandžaku, kad od insana napravite gaziju, heroja, ali taj „heroj“ izda sve za šta se borio, zbog funkcije u općini, školi ili za bilo šta drugo što će od njega/nje napraviti stvar da se drugi ibreću, što bi naš narod rekao. Život na ovome svijetu ne traje vječno, niti nafaku dijele ljudi, pa da kako oni drugi da igraju, niti je obraz na prodaju. Djedovi naši su govorili, „krv ti halalim ali mi obraz čuvaj“ toliko o tome. Da bi nakon toga, unuk takvog heroja prodao sebe i pogazio sve radi fotelje. Pozicija i funkcija je nešto što se danas ima a sutra nema, nešto što je dnevno i što se u mezar ne nosi. Nešto čime ćeš lakše zaraditi džennet i zadovoljstvo ljudi.

Nekako čovjek pobrka lončice i parametre ljudskosti, te tako kupi sebi poniženje, danas se bori za ono protiv čega se jučer borio. A o tome nas je i Poslanik, s.a.w.s., obavještio riječima da će doći vrijeme kad će čovjek omrknuti kao vjernik a osvanuti kao nevjernik u suprotno. Bitno je da nosiš odijelo, da imaš dobru funkciju a to kakav čovjek stoji iza tog odijela to je manje bitno. Bitno je da se kaže da si neko, ustvari niko, bitno je sve ono što ne bi trebalo biti. Bolno, surovo. Ali za neke tako ponosno!

Na nama je da o tome pričamo, da pričamo o etici koju su nam iako bez dana škole djedovi ostavili a tako ljubomorno su je čuvali!

Trebaš znati, o ti koji si izdao da neće proći dugo a da ćeš biti „obješen“ o omču koju si izdao! Sam ćeš sebe popeti na to vešalo. Svojom voljom i odlukom!

Čime se budala ponosi, pametan se toga stidi!

STOLJEĆE I POL OD ROĐENJA EPSKOG PJESNIKA AVDA MEĐEDOVIĆA

(Obrov-Akovo, 22. V 1866. – 09. IX 1953. Akovo, B. Polje)

Ove (2016.) godine Bošnjaci u Sandžaku, Bosni i Hercegovini i uopće u svijetu, trebaju obilježiti 150-tu obljetnicu od rođenja istaknutog bošnjačkog i sandžačkog Homera pjesnika, Avda Međedovića (Akovo, Bijelo Polje 1866-1953), na čijoj paradigmi (bošnjačko-sandžačkog epskog pjesništva), kazanog na bosanskom jeziku je riješeno golemo književno Homersko pitanje, o čemu smo upoznali čitatelje „Preporod“-a, u broju 1437, Sarajevo, od 01. velječe 2016. g. Dakle, tu enigmu su riješili istaknuti profesori i istraživači Univerziteta u Harvardu, početkom 30-ih godina, prošlog stoljeća, koji su istraživali, razgovarali i snimili 19 epova od pjesnika Avda Međedovića, i koji su ovog nenadmašnog „Pjevača priča“ (kako ga je nazvao dr. Albert Lord), vrijednovali, da je nadmašio u svojim pjevanjima jednog legendarnog Homera. Da to nisu rekli i argumentirano potvrdili vrhunski stručnjaci sa Harvarda, to Bošnjaci danas ne bi mogli drugačije dokazati i šire elaborirati, upravo zbog presije u kojoj žive u vrtlogu ralja između Srbije i Crne Gore. Zato, treba postaviti anketno pitanje, koliko učenici srednjih, osnovnih škola, medresa i islamskih fakulteta, znaju o Homerskom pitanju i o pjesniku Avdu Međedoviću? Njihovi odgovori će ukazati na činjenicu, koliko, upravo znaju njihovi nastavnici, o svojoj vjeri, znanosti i kulturi. U tom smislu, naša je namjera da podstaknemo i druge stvaraocima na razmišljanje i istraživanje. Upravo, ovaj temat više autora ima ulogu da bliže široj kulturnoj javnosti objasni i stručno tumači fenomen pjesnika Avda Međedovića, koji je po svemu sudeći jedinstven u povjesti, ne samo bošnjačke i islamske, već i svjetske literature. Stoga, iz tih razloga, ovaj prilog sam namijenio, kao opći pristup prvenstveno studentima i učenicima srednjih škola.

Književni stvaralaštvo u regiji Sandžaku je djelimično

istraženo. Književni historičari su registrirali na stotine alhamijado stvaralaca, od XV do XX stoljeća, koji su stvarali počev od Plava, Gusinja, Rožaja, Akova (Bijelog Polja), Novog Pazara, Prijepolja sve do Taslidže (Pljevalja) i Užica. Mnoge ilahije i kaside fantastičnog sadržaja su obilježene u ovim krajevima, koje svjedoče o bogatom duhovnom životu Bošnjaka – muslimana, u vremenu preporoda. Na temelju tih činjenica, sandžačka duhovnost nije ni po čemu zaostajala od ostalih islamskih, i uopće europskih naroda, štaviše, sa stvaralaštvom Sabita Uzičanina, Šejh Mehmeda Uzičanina, Akovalija, i posebno Avda Međedovića, nadmašivala je po duhu stvaralaštvo toga vremena. Međutim, historijske okolnosti, i progone Bošnjaka sa prostora Sandžaka i uopće Balkana, učinile su svoje da se književnost ove regije marginilizira. Na sreću, sandžački stvaraoci su stočki odgovorno čuvali misao svog naroda, pa su omogućili američkim i drugim istraživačima da se istaknu u svojim poduhvatima. Tako da danas imamo, jednu mogućnost, da sa raznih aspekata slojevito istražimo strukturu sandžačke duhovnosti, a ponajprije, epsko djelo legendarnog Avda Međedovića.

Nažalost, u posljednje dvije decenije, sa književne scene su u vječnost otišli broji znalci Avdovog djela, kao što su: Alija Isaković, dr. Muhsin Rizvić, dr. Mehmedalija Bojić, dr. Rasim Muminović, akademik Alija Džogović, akademik Jašar Redžepagić, književnik Zaim Azemović, dr. Munib Maglajlić, koji su iza sebe ostavili značajne rasprave i studije o ovom stvaraocu, ali nažalost, one su rasute po brojnim časopisima i zbornicima. Neophodno je, da profesori, ne samo narodne književnosti, već i uopće bošnjačke književnosti, da se što cjelovitije istraži i javnosti prezentira kompleksno Avdovo epsko stvaralaštvo, od 19 epova, koliko su američki istraživači, za skoro pet godina sistematskog rada, snimi-

li. Ovom prigodom, u ovoj kraćoj raspravi, naša je namjera, da ukazemo na neke osnovne dimenzije i crte Avdovog stvaralaštva, posebno, u njegovoj etičko-estetskoj i identitetskoj dimenziji.

Književnik Čamil Sijarić, je u svojoj mladosti dobro poznao pjesnika Avda Međedovića, sa kojim je preko majke, bio u srodstvu. Znao je za sve njegove vrline i nedaće. Upravo, zahvaljujući Avdovim pjesmama, kao i pjesmama drugih sandžačkih guslara, koje je pomno slušao, bilježio, pamtio i objavljivao, na osnovu čega je sticao honorar za studiranje, za prvo učenje Medrese u Skopju, a zatim studiranje prava na Univerzitetu u Beogradu. Međutim, bez obzira što je objavio skroman prilog o Avdovom pjesničkom umijeću, nije mogao za života presudno uticati i na njegovu afirmaciju u drugoj Jugoslaviji, u kojem su Bošnjaci bili nepriznati narod, jer u Avdovo pjesništvo su bili upućeni akademici SANU, kao i za druge pjesnike poput Ćor Husa Husovića, Saliha Ugljanina, Ksuma Rebronju, Muratage Kurtagića i druge sandžačke velikane, ali njihovo eventualno objavljivanje, značajno bi utjecalo na emancipaciju Bošnjaka, što nije bio cilj komunističke Jugoslavije do 1971. godine.

Zato, prilog o Avdovom pjesništvu, predstavlja jedan svojevrsni sažetak dugogodišnjih promišljanja i istraživanja ove kompleksne književno-kritičke problematike za potrebe edukacije stvaralaca mlađih generacija. U odnosu na autorov raniji rad „Etičke i književne vrijednosti epa Ženidba Smailagić Meha Avda Međedovića“ ovaj rad donosi i svojevrsna sažimanja i osmišljavanja rješavanja Homerskog pitanja, koje su američki autori riješili na primjeru epskog pjesništva Avda Međedovića.

Do sada je zahvaljujući, izvanrednom sluhu tadašnjeg urednika za bošnjačku tradiciju, književniku rahmetli Aliji Isa-

kovića sarajevska „Svjetlost“, kulturna izdavačka kuća, objavila (1987), Avdov ep „Ženidba Smailagić Meha“ i što se tiče Bosne se gotovo na tome stalo. A kada je u pitanju izdavačka djelatnost za kulturu u Sandžaku (čime se ova regija može najviše ponositi) ima najmanje sredstava. Na taj način svjetlost dana očekuje još osamnaest Avdovih epova, koji se specijalno čuvaju u zbirci biblioteke na Univerzitetu u Harvardu (USA) i očekuju stručnu i kritičku obradu, a među njima i ep „Osmanbeg Delibegović i Pavičević Luka“ (koji ima 13.331 stihova, čije se objavljivanje, kako saznajemo očekuje uskoro), koji profesori i stručnjaci iz Amerike smatraju uspješnijim od epa „Ženidba Smailagić Meha“ (koji ima 12.311 stihova).

Bez obzira na svjetski renome ovog pjesnika, u Srbiji i Crnoj Gori u oficijalnim publikacijama (enciklopedijama i udžbenicima) nije napisano ni jednog redka o sandžačkom Homeru Avdu Međedoviću, pošto sa na engleskom jeziku malo prati što je objavljeno o ovom velikanu bošnjačkog duha, upravo samo zato što pripada bošnjačkoj kulturnoj tradiciji, upravo zbog vođenja permanentne diskriminatorne i denacionalizirajuće kulturne politike prema Bošnjacima i njihovom umjetničkom stvaralaštvu. Zato autor ovih redova, sa zadovoljstvom upućuje čitateljsku publiku na ovu neistraženu i nepoznatu (na našim sadašnjim prostorima) problematiku, koja po svom dosegmu spada u sam vrh svjetskog epskog pjesništva i upoće stvaralaštva.

Globalno gledano, ovaj rad donosi jedan opći pristup i pregled unutrašnje strukture kompleksnog stvaralaštva Avda Međedovića. Izuzimajući epohalno djelo „Pjevač priča“ harvardskog profesora dr Alberta Lorda, od strane bošnjačkih i drugih autora, bez obzira na više usješnih pokušaja, ne postoji cjelovit pristup tumačenja ovog epa, kojeg svjetski stručnjaci smatraju neprevaziđenim u ovom vidu ljudskog stvaralaštva pa ga s punim pravom smatraju da je nadmašio starog grčkog pjesnika Homera. U vezi ove problematike konsultirali smo se sa kolegom prof. dr Zlatkom Čolakovićem (koji je svojevrmeno predavao na Univerzitetu u Bostonu, USA), koji nas je ljubazno uputio na kolegu prof. dr Davida Elemra na Harvardu, koji vodi brigu o Međedovićovoj duhovnoj ostavštini, koju su američki profesori u vremenu od 1933-35 i 1950. brižljivo sakupili i snimili, kada su istraživali pjesničko stvaralaštvo sandžačkog Homera Avda Međedovića.

U svjetskoj literaturi ep, kao književna vrsta, je gotovo iščeznuo koncem XIX stoljeća, međutim, ep, kao stvaralačka forma, u bošnjačkoj književnoj tradiciji Sandžaka (na prekograničnom dijelu između republika Crne Gore i Srbije) se zadržao do kraja XX stoljeća (o čemu govore epovi Muratage Kurtagića 1908-1999, kao jednog od najvećih izdanaka i pedesetih godina XX stoljeća i to u svom najsveobuhvatnijem i jedinstvenom narativnom obliku.

Međedovićevim epom, američki profesori su riješili tzv. Homersko pitanje. Avdo je posjedo-

vao sjećanje i stvaralački duh, na osnovu čega su relevantni stručnjaci prosudili da je, ipak velika književna enigma riješena: Homer je postojao! Do Avda, znanstvenici su bili podijeljeni po ovom pitanju. Oni su bili podijeljeni da li je u situaciji da sveobuhvatno pjeva povjesnu dramu koja se dogodila šest i više vijekova prije njegovog rođenja. Zato, Međedovićev ep "Ženidba Smailagić Meha" u sebi sadrži kompleksna svojstva, od Gilgameša, Pjesme o osvajanju Jozea, Ilijade i Odiseje, Mahabharate, Pjesme o Rolandu, pa sve do Gundulićevog "Osmana" i Mažuranićevog "Smrt Smail age Čengića." Prema važećoj književno-teriojskoj klasifikaciji epova, Međedovićev spjev "Ženidba Samilagić Meha" predstavlja vrhunac u svijetu povijesno-junačkog epa u svjetskoj literaturi.

Ep: „Ženidba Smailagić Meha“ Avdo je ispjevao u periodu 5-12. jula 1933. godine. Ovaj ep se nalazi pod brojem 6840 u istraživačkoj kolekciji "Milman Perry" na Harvardu. "Ženidba..." je na našem jeziku prvi put objavljena 1974. godine (Centar za studije usmene književnosti na Harvardskom univerzitetu).

Avdo opjeva događaje, jedne velike drame, s početka XVII stoljeća. U prvom dijelu epa Avdo osmišljava lik junaka Meha, a u drugom Tala. Radnja se odvija na dosta širokom rasponu i prostoru od Kanjiže do Budima. Pjesnik opisuje familiju čuvenog Meha (Mehmeda), Smailagina sina iz Kanjiže. Ovaj junak je bio poznat po izuzetnom ugledu, jer je u porodičnoj tradiciji držao položaj alajbega.

Interesantno, mladi Meho je bio zanimljiv momak. Rastao je kao ambiciozan i manje odgovoran čovjek, osjećajući izvjesnu krivnju u sebi. On je u tim godinama želio izvršiti pobunu. Ali, u tom činu, u izvjesnom smislu, smetao mu je očev autoritet. Zatim, mladi Meho ide sa bajraktarom Osanom u Budim, gdje od vezira prima visok položaj. Meho na putu susreće grupu vojnika koji su ukrali ljepoticu Fatimu, koju su namjeravali udati protiv njene volje za generala Petra iz Karabogdana. Takvu situaciju je režirala Fatimina familija da bi se na taj način stvorio savezništvo sa Petrom, što je bilo protiv interesa Bosne. Zbog takve igre djevojka se usprotivila i pripremila je samoubistvo!

Meho u stilu velikog junaka oslobađa Fatimu i sa svojim pratiocima ubija Kapetana. Zatim, bošnjačku ljepoticu Fatimu, Meho vodi za Budim. Iz Budima on se vraća sa titulom alajbega, a oca iznenada izvještava haberom o svojoj ženidbi.

Međutim, prije toga dolazi do bitke između Bosanaca i izdajničkog vezira. U svatove se zovu najveće ličnosti Bosne, Krajine i Like. Međutim, nešto se iza leda kuhalo. To je osjetio Budalina Tale, koji je zahtijevao da se ubrza povratak.

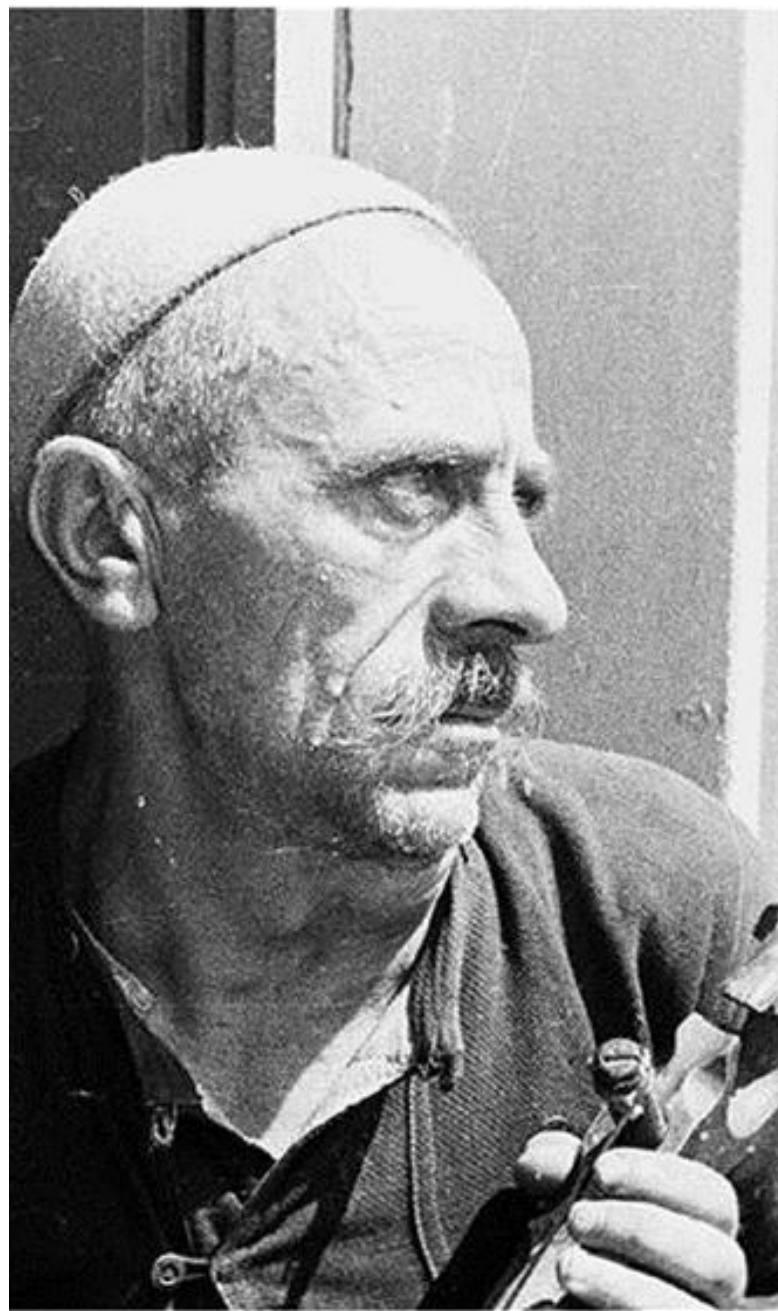
Nakon toga, dolazi do bitke gdje Tale uspjeva da uhvati generala i budimskog vezira, zatim oslobađaju Fatiminog oca. Na taj način tema "Ženidba..." dobija novu dimenziju razvojem situacije u rekonstrukciji povijesnih događaja.

Dalje, u epu je prisutan blagi estetski humor, posebno kada je Tale u pitanju, kome je na kraju Fatima obećana. Dakle, humor se javlja kao osjećanje dinamičke reakcije posebno nadahnuto vedrinom i ljepotom Talavog lica. Na taj način, ep "Ženidba..." je postala vrhunska muslimansko-bošnjačka pjesma, pjesma koja se

pamti i ne zaboravlja. Historijska identifikacija likova i glorifikacija naziva je posebna tema kojom se mogu baviti istraživači iz oblasti historiografije i etnologije.

Ako čitatelj hoće da sazna, kakva je osobenost Avdovog stiha, onda on mora pažljivo da prati ritam kazivanja pjesnika. Avdov stih je borba! A, poznato je da je borba pravilo postojanja. Njegove pjesme nas vežu za misiju Osmanlija i za muslimansku renesansu na Balkanu. Svaki lik njegovog epa je duboko individualiziran i manifestuje se kroz sukob različitih pogleda na svijet, kao i kroz sjećanja. Nad njima stoji um, tajna sila i borba sa simbolima, Naravno, sva se borba odvija kroz interese velikih sila toga vremena, koje pjesnik provodi kroz kosmogonijske ravni.

"Ženidba..." je drama po sudbini, a po stilu je nenadmašena lirika u kojoj svi elementi funkcionišu bespriekorno kao sistem. Dakle, u pitanju je nevjerojatno dramatično djelo narodne mudrosti, jedinstveno na Balkanu. U Avdovom epu je data jedna cjelovita etika u kojoj se doista veliča muslimanski narod, a isto tako s puno poštovanja i brige pjeva se i o svakom drugom narodu. U tome se bitno razlikuje Avdov ep od drugih poznatih djela iste vrste. Na taj način naš pjesnik je stvorio besmrtnu poeziju s kojom, bez sumnje, ulazi u najuži izbor najsuptilnije muslimanske klasične poezije na svijetu.

PORUKE I POUKE

(izvod iz pogovora knjige "Izveštaji iz opkoljenog ali nepokorenog Sarajeva", (1994) autora Munira Gavrankapetanovića, jednog od istaknutih članova organizacije "Mladi Muslimani")

Dvadeset peti mjesec rata je pri kraju. Svako jutro kad se budim pitam se, da li je ovo stvarnost – ne čujem stalne zvižduke granata i eksplozije. Bezbroj puta zahvaljujem Allahu na ovom čudesnom daru. Dok ležim na postelji – vrlo je rano, svugdje tišina. Prisjećam se burnih mjeseci a posebno marta i aprila 1992. god. Vjerujem da mnogi moji sugrađani nisu uopće bili svjesni šta nam se priprema. Svaki čovjek se pojedinačno pitao: Zašto je moralo doći do rata i krvoprolića? – svi živimo u miru i slozi. To je bila naša velika obmana. Prepošteni, a i naivni smo bili. Nismo vjerovali u tamne sile zla, koje nam pripremaju uništenje. Nekoliko mjeseci pred agresiju poceli su se pojavljivati „Pokreti za mir“ i razne slične manifestacije. Ponekad pomislim da li je sve ovo bilo usmjereno na uljuljivanje našeg Bosnjačkog Muslimanskog naroda u san. Pedeset godina smo zavođeni, obmanjivani. Naš narod je počeo da vjeruje u iskrenost parola o „bratstvu i jedinstvu“. Pod uticajem ateističke propagande mnogi su poceli da napuštaju svoju tradiciju i svoje stare duhovne vrijednosti. Naši ljudi su se počeli stiditi svog porijekla i svega duhovnog što ih je vezalo za Islam. Rotitelji su krili od djece istinu o Islamu. I imena neislamska su djeci poceli davati da bi svjedočili svoju iskrenu odanost parolama bezboštva. Sklapaju se mješoviti brakovi između muslimana i nemuslimana. Preuzimaju se nama strani običaji i strane tradicije. Pot-

puni moralni pad našeg Bosnjačkog muslimanskog naroda počeo se nazirati. Moglo se postaviti pitanje: Koliko je jos bilo potrebno godina bezbožničke propagande, obmanjivanja, prevare, terora, pa da narod Bošnjaka muslimana potpuno nestane? Fizički bi živio ali bi umro za vjeru u Jenog Boga i sve vrijednosti te vjere. I tada je došao udar! Strašan, surov, bezobziran, krvav! Ništa nije pomoglo ulagivanje „bratstvu i jedinstvu“. Ništa nisu pomogli mješani brakovi. Ništa nije pomoglo odricanje od vlastitog muslimanskog bića. Upravo u takvim sredinama koje su se najviše odricale same sebe i počele primati sve tuđe – udar je bio najstrašniji i najsvirepiji! Pitam se zašto, upravo tako? To Allah zna! Muslimani u većini bili su zatečeni, izbezumljeni, prestravljeni postavljajući sebi pitanje: Šta se ovo dešava? Zar je ovo moguće? Pa nikome ništa žao nismo učinili. Naše kćeri su se udavale za Srbe, rađale im djecu – pa zašto sada ovo? I stotine pitanja je dolazilo. Odgovor se nije čuo. Čuli su se samo krici onih koje su ubijali, klali, silovali. Krici onih kojima su živima gulili kožu, vadili oči, otkidali uši, noseve, jezike. Krici onih koje su kastrirali. Cui su se vapaji onih koji su gubili svu dugogodišnju tesko stečenu imovinu. Da, to je bila sudbina, teška i bolna. Od prvog srpskog ustanka 1804. god. pa i još dublje u našu istoriju od Velikog rata 1683-1699 god. nad Bošnjacima se vrše genocidi. Proganaju se,

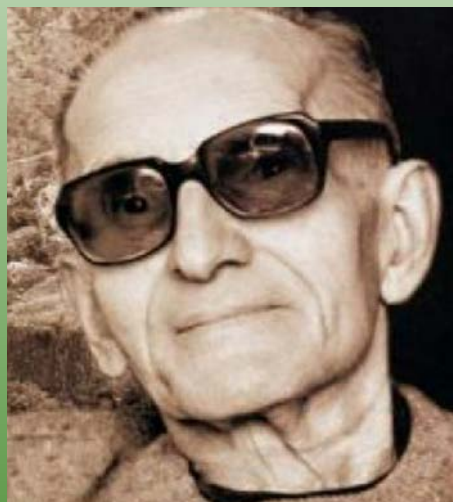
ubijaju, isjeljavaju, prisilno pokrštavaju. Zašto? Samo zato što su Muslimani i što vjeruju u Jednog Boga. Genocid za genocidom je slijedio. A mi Bošnjaci smo zaboravljali, oprastali, iako su mnogi naši gradovi srušeni, opljačkani a stanovnici pobijani. Iako smo izgubili mnoga područja gdje smo vjekovima živjeli – Mi smo oprastali i zaboravljali. Stotine hiljada mezara nevino ubijenih, rijeke pocrvenjele od nase nevino proljevene krvi zazivali su na osvetu. Ali sve je bilo uzalud. Naše uši su bile gluhe a nasa srca zatvorena. Oprastali smo i strašne četnicke zločine iz II Svjetskog rata. Ustručavali smo se da podignemo nišane našim ubijenim. Mislili smo da će nam oprastanje pomoći! Dotle smo bili došli da su neki naši ljudi „akšamlučili!“, deceniju, dvije kasnije sa tim istim ljudima koji su klali njihove očeve i majke 1941. god. A sada u ovom zadnjem udaru sinovi tih četnika su poklali njih i njihove žene i djecu. Najnoviji udar je iz temelja potresao Bosnu i Bošnjački narod. Zahvaljujući pojedincima pa i skupinama Bošnjaka, koji su u doba komunističke tiranije polutajno pa i tajno slavili Ime Božije, živili u islamu koliko su mogli, radili su za Islam ilegalno, zahvaljujući šehidima i njihovoj krvi proljevanoj u borbi protiv komunističkog nevjerstva, Allah nas je pomogao i učinio čudo. Ulio je hrabrost i odlučnost u srca grupica mladih Bošnjaka. Ulio je snagu u njihove mišiće. Brojem daleko slabiji i gotovo bez oružja

naši mladići su u glavnom zaustavili krvavi pohod neprijatelja, koji je išao na istrebljenje Muslimana Bosne i Hercegovine. Tako je spašena Sarajevo, tako je spašena Bosna. Vise nikada i nikada ovi zločini se ne smiju zaboraviti. Treba iz zaboraba izvući i one zločine koji su davno učinjeni treba pamtiti! Uz to ide osveta nad svima onima koji su zločine pocinili. Naša borba je pravedna i časna i nikada ne smije biti ukaljana. Nevini će uvijek biti pošteđeni. Neprirодно i nepravедно bi bilo kada bi zločinci ostali nekažnjeni. Budi nadu budеnje vjere u Jednog Boga. S probuđenjem vjere se susrećemo na svakom koraku. Ponavljam opet: Mi smo samo čudom Allahovim dž.š. spašeni i zato je sada naša kolektivna obaveza povratak vjeri u Boga. Ne smijemo nipošto dozvoliti da ponovo počnemo padati u kaljuzu grijeha. Ako pak opet postanemo loši da li ce Allah htjeti da nas pomaže? U vjeri i njenim praiskonskim najvišim vrijednostima leži naša budućnost i naš spas! Kroz vjeru steći ćemo milost i zaštitu Boziju a to su osnovni uslovi za koju vjerujem da će biti svijetla i blagoslovljena. S vjerom u Boga, nastaje društvo slobodnih poštenih ljudi koji će bez obzira na naciju i vjeru živjeti zajedno u slobodi, miru, demokratiji. Iz razmišljanja me trže pucnjava sa Trebevisa. Puščana vatra. Ležim ovdje na ležaju mirno, jer znam da Sarajevu čuvaju najhrabriji i najbolji njegovi sinovi. Čuvaju ga po kiši, snijegu, ledu. Ogromne su njihove zasluge kod Allaha dž.š. za samo jedan dan stajanja u bojnom rovu. Nažalost, pedeset godina nevjernosti je taložilo svoju prljavštinu koja sada izbija na površinu. To su prostitucija, blud, krađe i razne vrste kriminala. Pred generacijom koja upravo sada stasa za život, pred našim mladim junacima - borcima, postavljen je sudbonosni zadatak da moralno preporode naš narod. Oni snage za taj veliki i časni poduhvat treba da crpe iz svoje vjere u Boga. Jer vjera u Boga je temelj za svaku pozitivnu akciju. Treba znati: bez morala nema sretnog i blagoslovljenog društva. Dok ovo razmišljam čujem ezan iz kasarne UNPROFOR-a. Mujezin poziva egipatske vojnike na namaz. Kroz otvorena vrata terase do mene dopire milozvučni glas. Allahu ekber, Allahu ekber! Bog je najveći, Bog je najveći. Ešhedu en la ilahe illellah! Vjerujem - Nema Boga osim Allaha! Vrijeme je za sabahski namaz! Munir Gavrankapetanović, 1994. godine

O AUTORU (IZVOR: BOŠNJACI.NET)

Rahmetli Munir Gavrankapetanović rođen je u Sarajevu 14. juna 1928. godine, preselio na bolji svijet 16. 01. 1999. godine ili 28. ramazana 1410. godine. Otac mu je Ismet-beg, a majka Ismeta-hanuma rođena Kapetanović iz Vitine. Porodica Gavrankapetanović je porijeklom iz Počitelja na Neretvi.

Osnovnu školu i gimnaziju Munir Gavrankapetanović završio je u Sarajevu. Petnaestog juna 1943. godine pristupio je organizaciji „Mladi Muslimani“.

U septembru 1947. godine upisao se na Građevinski fakultet u Zagrebu. Dvadeset i petog maja 1949. godine uhapšen je zbog učešća u organizaciji „Mladi Muslimani“. U toku istrage bio je podvrgnut teškoj torturi. U oktobru 1949. godine na Okružnom sudu u Sarajevu u grupi sa Dževadom Čurčićem, studentom medicine i Zuhrijom Njuhovićem, studentom agronomije, osuđen kao drugooptuženi na osam godina lišenja slobode sa prinudnim radom i gubitkom građanskih prava u trajanju od dvije godine.

U aprilu 1951. godine zadobio je teške tjelesne povrede u montiranoj željezničkoj nesreći pri transportu zatvorenika iz Zenice u Sremsku Mitrovicu. Odlukom Prezidijuma Narodne Skupštine FNRJ iste godine zajedno sa Njuhovićem oslođen daljnog izdržavanja kazne. Uslijed ranjavanja uslijedile su komplikacije. Poslije boravka u nekoliko bolnica i lječilišta stanje se popravilo, ali je ostala hronična upala menin-gijalnih opni. 1958. godine diplomirao je na Građevinskom fakultetu u Sarajevu. Specijalizirao iz oblasti sanitarna hidrotehnika u Parizu i Strasbourgu 1956/66. Godine. 1958.

godine se oženio u u braku dobio dva sina i jednu kćerku.

Od 1960. godine pa nadalje hronična upala meningijalnih opni se rapslamsava, što postepeno dovodi do potpune nepokretnosti. Od izlaska iz zatvora, sve do jeseni 1988. godine, neprekidno bio izvrnut raznim vrstama maltretiranja od komunističke policije.

Objavio je slijedeće knjige:

1. „Snagom mjere do savršenstva duše“ (pod pseudonimom Ismet U. Šehibrahimović - sedam izdanja na bosanskom i jedno na albanskom jeziku)
2. „Na putu utjehe i nade“ (pseudonim Ismet U. Šehibrahimović)
3. „Oprosn hadždž“ (inicijali M.G.)
4. „U plamenu kušnje“ (tri izdanja na bosanskom i jedno na turskom jeziku)
5. „Problem abortusa“ (pobačaja) - dva izdanja
6. „Vjerom do savršenstva duše“ (prošireno izdanje knjige „Snagom vjere do savršenstva duše“)
7. „Zapisi iz opkoljenog ali nepokorenog Sarajeva“
8. „Život i smrt na putu istine našeg rahmetli Nusreta“ (brošura urađena uz pomoć saradnika)

U ilegalnom časopisu organizacije „Mladi Muslimani“ „Mudžahid“ objavio četiri rada. U islamskim časopisima i listovima „Takvim“, „Zemzem“, „Islamska misao“, „Mualim“, „Sumejja“ „Islamski Preporod“) objavio je 51 rad.

Iz oblasti hidrotehnike i građevinarstva objavio 16 stručnih radova u časopisima „Vodoprivreda“, „Ceste i mostovi“, „Ribarstvo Jugoslavije“, „Život i zdravlje“. U okviru Zavoda za vodoprivredu objavio brošuru „Projektovanje šaranskih ribnjaka“. Rad „Opskrba vodom u Bosni i Hercegovini u doba vladavine Osmanlijskih Turaka“ u pripremi za štampu izgorio u aprilu 1992. godine prilikom četničke agresije na Sarajevo u Zavodu za vodoprivredu.

Obavio hadždž 1994.godine. Cijelo vrijeme rata se nalazio u opkoljenom Sarajevu.

RAZVOJ AUTORSKOG PRAVA

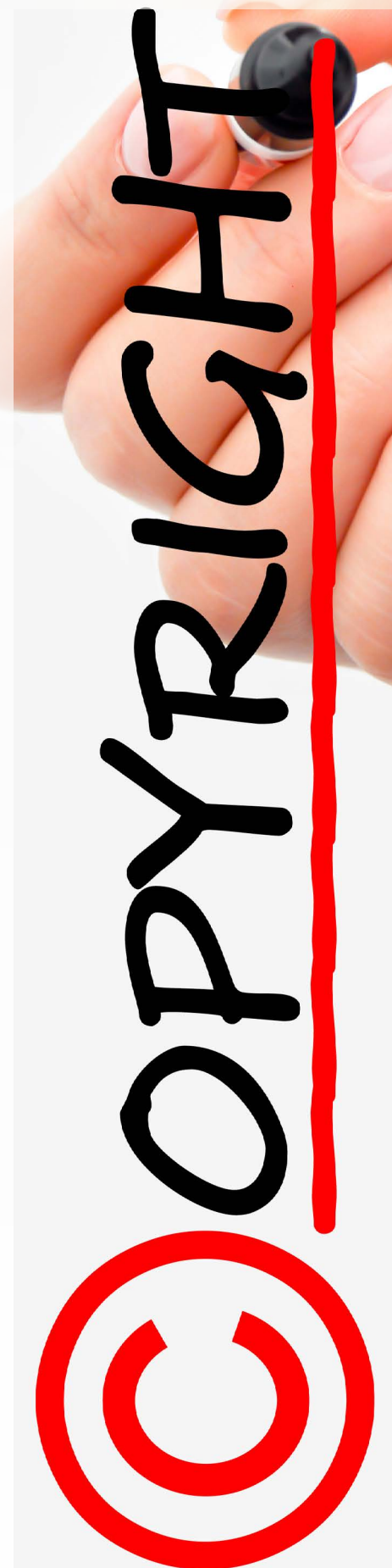
Historija duhovnog stvaralaštva čovjeka je stara koliko i čovjek, jer ljudsko biće, pored potrebe da stvara materijalna dobra, najprije radi opstanka, a kasnije radi uživanja u njima izražavalo je svoja unutrašnja osjećanja od najstarijeg vremena. Zato historija ljudskog društva obiluje bogatstvom duhovnog i intelektualnog stvaralaštva koja su unaprijedili i uljepšali život čovjeka, ali dugo vremena takvim stvaralocima nije bilo priznato autorsko pravo, već samo određene privilegije. Tek od početka 18. vijeka možemo govoriti o autorskom pravu kao zasebnoj pravnoj disciplini.

Prve slike u historiji čovječanstva stvorili su lovci iz kamenog doba, koji su na zidovima pećina prikazivali svoje okruženje, a najčešće likove divljih životinja koje su lovili. Homo sapijens je lovio životinje svojim rukama i onim što mu se našlo pri ruci, toljagama ili oružjem od grubo obrađenog kamena. To su bile slike konja, jele, irvasa, divljih goveda i dr.

Naučno je utvrđeno da su pećinske slike i reljefi iz paleolita nastali prije 20.000 godina p.n.e., a u Evropi prije 10.000 godina, ponajprije na sjeveru kontinenta i na Iberijskom poluostrvu. Tako je npr. slika bizona u pećini Altamiru, nastala prije 12.000 godina p.n.e. Smatra se da su pećinske slike sačuvane zbog boje kojom su slikane, a pravljen su od određene vrste zemlje i životinjske masti.

Praistorijski čovjek je pokušavao da slikom izrazi životinjski svijet kojim je okružen. Slike je crtao prstima ili grubim četkama napravljenim od životinjske dlake, a skulpture je pravio od roga, slonovače, kostiju, kamena i ilovace.

U neolitu je poslije ledenog doba, a to je period 9.000 - 8.000 p.n.e. klima postala umirenija, a uslovi života i rada podnošljiviji, pa su obrade materijala postali drugačiji. To je vrijeme izumiranja velikih životinja, a zbog lutanja životinjskih krda u potrazi za hranom,

nastao je i nomadski život lovača. Ljudi su pronašli novu tehniku obrađivanja kamena, pa je kameno oruđe postalo uglučano. U neolitu dominira upotreba ilovaca (arheološkim istraživanjima pronađeni su mnogi predmeti od pečene ilovace, ukrašene raznim šarama) za izradu grnčarije za domaćinske potrebe, koja se u početku obrađuje kao sirov materijal, a kasnije pečena na otvorenoj vatri.

Pećine zamjenjuju kolibe izrađene od pruća, najčešće na vodi, koje su naslanjale na pobodene stubove. Izrađuju se uklesani reljefi na stijenama (na lokacijama Valkamonike i Alpi Maritime u Italiji pronađene su stijene sa uklesanim reljefom.), a u ranom bakarnom dobu izrađuju se stilizovane figure ratnika naoružanih bodežima.

U južnoj Evropi podizani su menhiri, veliki, uspravno postavljeni kameni blokovi ukopani u zemlju, a na Apeninskom poluostrvu srećemo stećake, tj. kulture isklesane od kamena u kojima se razaznaju ženske i muške figure.

U bakarnom dobu upotrebljava se bakar kao materijal za izradu različitih figura, naročito u pokrajinama Italije, Alto Adiđe, kao i na području između Ligurije i Toskane.

U Velikoj Britaniji pronađena je megalitska građevina Kromleh Stounhendz, za koju naučnici vjeruju da je posvijećena Suncu, jer su kameni blokovi postavljeni tako da prate izlazak i zalazak Sunca.

Prve velike civilizacije nastale su na obalama Nila u Egiptu i Tigra i Eufrata u Mesopotamiji.

Svakako, najznačanije egipatske građevine su Velike piramide, koje su predstavljale ustvari grobnice najstarijih faraona u kojima će duša umrlog faraona živjeti vječno i tako sacčvati njihovo tijelo. Ogromni granitni blokovi zatvarali su ulaz u grobnicu piramide. Piramide su građene za života faraona i iziskivale su ogromna

materijalna sredstva i rad stotine hiljada robova. Najveća piramida je posvićena faraonu Keopsu i smatra se jednim od sedam svjetskih čuda antickog svijeta. Također su poznate i piramide njegovih nasljednika, Kefrena i Mikerinosa.

Egipćani su gradili velike nekropole, naročito u Tebi, koja se nalazi na zapadnoj obali Nila, u kojima su sahranjivane supruge faraona i uža rodbina. Po ljepoti se izdvaja grobnica kraljice Nefertari. Sve to pokazuje da su u Egiptu postojali arhitekta, koju su u cjelosti osmišljavali monumentalne građevine. Svi ovi objekti su ukrašavani raznim crtežima, uglavnom religioznog sadržaja. Crvena boja je dobijena od oksida gvozdā, a bijela mljevenjem minerala kalcijuma, plava i zelena boja su prve sintetičke egipatske boje koje su dobijene pregorevanjem minerala bakra. Crna boja je dobijena od čađi drvenog uglja, dok se žuta boja dobijala mljevenjem i miješanjem žutih mineralnih pigmenata i oksida gvozdā.

U Mesopotamiji Sumeri su krajem III milenijuma izgradili svoje gradove od glinenih opeka pečeneh na suncu. Tada je nastao Vavilon, na obali Eufrata, poznat po raskošnim građevinama i visećim vrtovima.

U Mesopotamiji su nastali zodijski znaci, koji proijeklo vode iz Vavilonske kulture, jer su astronomi i astrolozi poznatiji pod imenom Kaldeji, dijelili nebo na 12 segmenata i 12 znakova, u kojima grupe zvijezda obrazuju likove životinja i mitskih heroja, sto je ostalo do današnjih dana.

Sve te građevine, crtezi i figure predstavljaju autorska djela, mahom nepoznatih majstora, iako su po njihovim izvanrednim kreacijama prepoznate epohe, sto jasno pokazuje, da niko, pa ni faraoni, carevi i kraljevi nisu mogli spriječiti ispoljavanje snage čovjeka i njegovih inspiracija.

Na lokalitetima pored velikih rijeka podignuta su monumentalna umjetnička djela koja su arheološkim istraživanjima otkrivena i sačuvana do današnjih dana.

U antičkom dobu dolazi do snažnog razvoja književnosti i umjetnosti, naročito u Grčkoj i Rimu. Smatra se da su književnici i umjetnici bili uvaženi članovi društva i mnogi od njih su uživali povlašćeni status.

Grčka kultura je značajna osnova za nastanak brojnih umjetničkih djela u čitavom svijetu. Tako je poznat drevni mit o Minotauru i njegovoj ogromnoj životinjskoj snazi, prikazan kao pola čovjek, a pola životinja. U arhaiskom i klasicnom periodu nastaju brojna vjarska djela muškaraca i žena, sportista, junaka, urađeni od strane poznatih vajara Mirona, Polikleata, Lizipa, Praksitela i dr. Postojala je težnja grčkih umjetnika da od ljudske figure stvore simbol mnogih božanskih ili nadljudskih osobina. Nago muško tijelo, poznato kao herojski akt bilo je istovremeno simbol savršenog čovjeka. Sa društvenim, ekonomskim i vojno-političkim razvojem u Grčkoj se razvija arhitektura izgradnjom raznih građevina, hramova, trgova i pozorišta, poput atinskog akropolja, hrama atene Nike, Partenona i mnogih drugih, koji su afirmisali vajara Fidija, Kalikrata i dr.

Za vrijeme Rimske imperije veliki trag je ostavila Ertruska umjetnost i kultura, naročito u izgradnji vijadukta, akvadukta, amfiteatara, pozorišta, foruma, skulptura, stubova i slavoluka. Svakako najpoznatiji emfiteatar je Koloseum kao tipicno rimski izum, koji je imao 45.000 sjedišta i jos 5.000 za stajanje, Njegova spoljasna fasada je visoka 50 m, a dobar dio krova bio je prekriven platnom radi zaštite od sunca.

Za vrijeme imperatora Avgusta umjetnici su bili svrstani u tri grupe, zavisno od funkcije koju su obavljali u drzavnom aparatu. Ne može se govoriti o imovinskim ovlašćenjima književnika, umjetnika i filozofa, ali su zasigurno uživali određena moralna prava. Vremenom su umjetnici i pisci nagrađivani honorarom za svoj rad od strane vladara ili bogatih gradjana po čijoj je narudžbini urađeno umjetničko ili književno djelo. Takva nagrada je preteča današnjih autorskih honorara. Poznat je bio Mecena, visoki državni činovnik za vrijeme Avgusta kao zaštitnik umjetnika i književnika-pjesnika, po čijem imenu se danas označava lice koje pomaže književnike i umjetnike.

Autorska djela su se morala obilježiti njihovim imenom, jer se pod plagijatom smatralo objavljivanje tuđeg djela pod svojim imenom, što se pripisuje rimskom pjesniku Marcijanu, koji je plagijatore (plagiarus) nazivao „kradljivcima ljudi“.

U antickom dobu bilo je razvijeno umnožavanje knjiga na egipatskom papirusu. U tu svrhu su se naročito bavili bibliopolipi i librarijusi.

Bibliopolipi su u Rimu imali ulogu izdavača. Umnožavanje knjiga u bibliopolipima odvijao se na relaciji autora i bibliopolipa, tako što bi autor predao svoj rukopis vlasni-

ku bibliopolipa, a ovaj bi, angažovanjem robova-prepisivača taj rukopis umnožavao u više primjeraka i kasnije se tako umnožena knjiga prodavala.

Pored prodaje knjiga u bibliopolu su se organizovale književne rasprave i prodaja knjiga.

Librarijusi su se takođe bavili umnožavanjem rukopisa, ali po narudžbini određenog lica. U to vrijeme autor umjetničkog djela nije uživao autorsko pravnu zaštitu, jer bi on predajom rukopisa bibliopolu gubio pravo svojine, pa bi vlasnik rukopisa postajao bibliopol. Autor rukopisa je imao samo čast da se njegovo djelo umnoži i prodaje, jer nije imao nikakvu autorsku naknadu, osim honorara koji bi mu dao bibliopol. Kasnijim razvojem Rimskog prava autoru se priznaje pravo na zaštitu njegovih moralnih ovlašćenje (u potklasičnom rimskom pravu autor je imao pravo tužbe zbog uvrede časti – actio uniurarium).

Za razliku od duhovnog bogastva čovjeka i naroda koje smo pokušali ukratko prikazati, autorsko pravo kao zasebna disciplina nastaje znatno kasnije i sastoji se od prava na korišćenje autorskog djela, sve u zavisnosti od tehničko-tehnoloških uslova za masovno umnožavanje autorskih djela, a samim tim i ekonomskog interesa za njihovo iskorišćavanje.

Prema tome, iako su antički stvaraoci bili veoma maštoviti i produktivni, njihova autorska zaštita nije pravno postojala mada su uživali neredovnu, materijalnu i moralnu zaštitu za života.

Tek je Rimsko pravo ustanovilo tužbu – actio iniuriaria za zaštitu autorskog djela ako je ono saopštavano javnosti na nedostojan način.

Epohalan značaj za nastanak autorskog prava nastaje sa Gutenbergovim pronalaskom štamparije (1450. godine), koji je omogućio masovnu upotrebu autorskih djela u gradovima Evrope.

Kao i antička pravna misao, tako i srednjovjekovni pravnici, nijesu razlikovali autorsko djelo od tjelesnih dobara, vec je autorsko djelo poistovjećivano sa tjelesnim dobrom.

Početak XVI vijeka počinje razlika između štampara koji su prvi izdali određeno književno djelo od onih koji su to djelo preštamovali, pa se osnovano postavilo pitanje zaštite autorskog djela. U tom pravcu, feudalni vladari su bili primorani da dodjeljuju privilegije pojedinim autorima koje su bile privremenog karaktera.

Kasnije, pored štampara, pojavili su se izdavači i urednici, pa su privilegije obuhvatale i njih, tako da su uporedo sa štamparskim postojale i izdavačke privilegije.

Ako bi autor ujedno bio i izdavač svog djela, onda se privilegija mogla dati i autoru. U uslovima feudalnog načina privređivanja, privilegije su bile monopol zanatskih i trgovačkih udruženja (cehova i gildi), a samo vladar je mogao davati privilegiju izvan njihove nadležnosti.

Samim tim vladoci su kontrolisali rad autora, štampara i izdavača. Iako su privilegije štitele imovinska ovlašćenja autora, bilo je slučajeva da su vladari mogli dati i privilegiju za zaštitu moralnih ovlašćenja autora, kako bi djelo sačuvali od izmjena i prekrajanja. Ako bi se desilo da je neko osakatio autorsko djelo, raznim nedopuštenim prekrajanjima, aktualna vlast je mogla konfiskovati cijelo izdanje. Sve je to bila posljedica škole prirodnog prava o inelektualnoj svojini, koju su zastupali poznati mislioci Volter, Lok, Fihte, Sopenhauer, Hegel idr.

Za historijat autorskog prava od značaja je pomenuti Zakon o monopolima koji je 1623 godine odobrio Engleski Parlament, a donio ga je engleski kralj Jakov Stjuart I kojim su zabranjeni svi monopoli, osim privilegija koje su dodijeljene pravim pronalazačima. Već tada, izdavači su morali da registruju svoj izdavački poduhvat preko registra – gilde, predajom dva primjerka knjige.

U Engleskoj je donijet prvi zakon o autorskom pravu, poznat kao Zakon kraljice Ane iz 1709. godine koji je važio skoro dva vijeka, sve do 1911. godine. Po njemu je autor bio izvorni nosilac prava na štampanje i izdavanje svog djela. Zaštita je trajala 14 godina od prvog izdavanja i mogla je biti produžena jos za 14 godina ukoliko je autor jos bio živ.

Kraljevski sud Engleske podržao je prirodno-pravni koncept shvatanja intelektualne svojine, shodno common law-u, i to samo do prvog izdavanja djela, a poslije toga, zaštita se pružala na osnovu pisanog zakona. Takva zaštita u Engleskoj je trajala sve do 1911. godine, do kad je važio Zakon kraljice Ane, s tim što se morala obaviti registra-

cija djela za deponovanje primjeraka djela. Od tada, englesko pravo napušta copyright i priklanja se koninentalno-pravnom sistemu autorske zaštite, na osnovu Zakona o autorskom pravu iz 1956. godine.

Sličan put zaštite prava autorskog djela, bio je u Francuskoj, u kojoj su najveći broj privilegija zadržavali pariski izdavači. Po jednoj kraljevskoj uredbi iz 1777. godine, autor je sticao privilegiju sa neograničenim trajanjem za izdavanje svoga djela i ista prestaje njegovom smrću. Međutim, sa Francuskom buržoaskom revolucijom ukinute su sve privilegije, pa je pitanje zaštite autorskog prava zasnovano na doktrini prirodnog prava o intelektualnoj svojini kao „najsvetijem“ obliku svojine.

Prema propisima donijetim 1771. i 1773. godine, autoru je priznato isključivo pravo na javno saopštavanje svoga djela, ali ograničeno za života autora i pet, deset godina poslije njegove smrti.

Francuska donosi Zakon o književnoj i umjetničkoj svojini 1957. godine, kojim se priklanja kontinentalnom sistemu autorskog prava.

Prirodno pravna shvatanja autorskog djela i sistem privilegija u Njemačkoj, nešto je drugačijeg sadržaja, naročito poslije zaključenja Vestfalskog mira 1648. godine.

Zbog razuđenosti i složenosti njemačkog carstva, autori i izdavači su morali da pribavljaju veliki broj privilegija, što je u mnogome otežavalo trgovinu knjigama, tim prije sto su privilegije nisu izdavali stranim izdavačima, tako da su oni djelovali bez zaštite.

Njemačka pravna nauka je tek krajem XVIII vijeka jasno razlikovala koncept intelektualne svojine po kome se autorsko djelo tretira kao nematerijalno dobro od knjige kao tjelesnog primjerka tog djela. Tada se donose i propisi o autorskom pravu, koji su autoru priznavali pravo na objavljivanje i umnožavanje svoga djela u trajanju od trideset godina. Takav koncept se kasnije proširio na cijelu teritoriju njemačke savezne države, jednim propisom iz 1841. godine.

U Kraljevini Jugoslaviji Zakon o zaštiti autorskog prava donijet je 1929. godine, s tim sto je prije toga na području Slovenije, Dalmacije, Istre i BiH važio austrijski zakon o autorskom pravu iz 1885. godine, a na području Hrvatske, Slavonije, Me-

đumurja i Slavonije važio Ugarski zakon o zaštiti autorskog prava iz 1884. godine, dok Srbija i Crna Gora nisu imale svoje propise.

Smatra se da je zakon o zaštiti autorskog prava iz 1929. godine bio urađen u skladu sa najmodernijim teorijskim i zakonodavnim dostignućima Evrope, pa je Kraljevina Jugoslavija 1930. godine pristupila Berlinskoj konvenciji.

Poslije Drugog svejetskog rata Jugoslavija donosi svoje propise po ugledu na sovjetsku državu. Tako je prvi zakon o autorskom pravu iz 1946. godine, (stupio na snagu 12. juna 1946. god) po mnogim svojim odredbama, bio u suprotnosti sa Berlinskom konvencijom. Ovaj zakon nije riješio na zadovoljavajući način brojna autorsko-pravna pitanja kao sto su položaj autora filmskog djela, položaj autora djela stvorenog u radnom odnosu, zatim autorsko pravo na zbirka i dr.

Nakon sukoba Jugoslavije sa Sovjetskim Savezom i ratifikacije Briselskog revidiranog teksta Beranske konvencije iz 1948. godine, donijet je novi zakon o autorskom pravu 1957. godine. (stupio na snagu 11. 10. 1957. god).

Usvajanjem saveznog Ustava iz 1963. godine, nametalo je potrebu donošenja novog zakona o autorskom pravu iz 1968. godine (stupio na snagu 10. 08. 1968.god) u koji su unijeta nova uporedno pravna shvatanja o autorskom pravu, sa značajnim ustavnim promjenama u SFRJ. Isto tako bolje i jasnije su regulisana pitanja zaštita prava autora kinematografskog djela i raspolaganje autorskim djelom od strane društvene zajednice. Također su jasno regulisana pitanja autorskih ugovora.

Četvrti zakon o autorskom pravu donijet je 1978. godine (stupio na snagu 22.04.1978. god), kojim su saobražene promjene koje je donio Ustav iz 1974. godine. Bio je to moderni zakon jer je sadržavao sva dostignuta svjetska teorijska i praktična saznanja čemu je poseban doprinos dao akademik Vojislav Spajić.

Sa slomom SFRJ i nastankom informatičke revolucije inovirani su autorsko-pravni propisi, pa je SRJ kao nasljednica SFRJ donijela novi Zakon o autorskim i srodnim pravima 1998. godine, kojim se autorsko pravna materija usklađuje sa svim modernim evropskim i svjetskim tekovinama, proširuje broj srodnih prava i obezbjeđuju uslovi za efika-

snu sudsku zaštitu autorskog prava.

Državna zajednica Srbija i Crna Gora donijela je Zakon o autorskim i srodnim pravima 2004. godine, radi brže integracije u međunarodne pravne tokove i prijema u Svetsku trgovinsku organizaciju kao i bolje zaštite prava intelektualne svojine.

Poslije prestanka Drzavne zajednice, Republika Srbija je kao samostalna država donijela svoj Zakon o autorskim i srodnim pravima 2009. godine, kojim se pored svih dostignutih standarda jasnije propisuju uslovi u oblasti kolektivnog ostvarivanja autorskog i srodnih prava i ustanovljava Komisija za autorska i srodna prava.

Ekonomski, oblast koju pokriva autorsko pravo je najbrže rastući dio privrede: na primjer, u privredi SAD su nematerijalna dobra, u koja spada i autorsko pravo, iznosila 70% korporativnih dobara, dok su kompanije povezane sa autorskim pravima najbogatije kompanije (Microsoft, Google i dr.). Zaštita autorskog prava je civilizacijska, ali i pragmatično ekonomska potreba Republike Srbije, naročito, jer je zbog izuzetno lošeg stanja dugo poslije 2000. godine bila na listi zemalja kojima su pretile ekonomske sankcije zbog grubog kršenja autorskog prava. (U Srbiji je i danas na snazi Zakon o posebnim ovlaštenjima radi efikasne zaštite prava intelektualne svojine, Službeni glasnik RS RS 46/06, čije su odredbe delomično derogirane novim Zakonom o autorskom i srodnim pravima). Zaštita autorskog i srodnih prava je obaveza Srbije po Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, dok se u postupku pregovora o članstvu u Evropskoj Uniji jedno od ukupno 35 poglavlja odnosi se samo na intelektualnu svojinu shodno Zakonu o autorskom i srodnim pravima i sto on treba da podstakne i omogućiti.

Konačno, Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine (TRIPs sporazum) je jedan od tri ključna sporazuma na kojima počiva Svjetska trgovinska organizacija, u čije članstvo Srbija želi da uđe. Uređivanje stanja u vezi autorskog i srodnih prava za Srbiju je, stoga, jedan od najvažnijih zadataka u izgradnji zdravog i privlačnog privrednog ambijenta, što su ciljevi kojima se težilo donošenjem novog Zakona o autoskom i srodnim pravima.

SVJETSKI RENOME AKADEMSKOG SLIKARA MIRZE ŽUPLJANINA IZ NOVOG PAZARA

Mirza Župljanin, akademski slikar rođen je 07.05.1981. godine u Novom Pazaru. Osnovne studije završio na Departmanu umetnosti Univerziteta u Novom Pazaru u klasi profesora Mehmeda Slezovića. Bavi se slikarstvom, vajarstvom, umjetničkom fotografijom, modnim dizajnom, grafičkim dizajnom, dizajnom enterijera i 3D umjetnošću. Radi kao asistent na Univerzitetu u Novom Pazaru. Do sada je imao 61 kolektivnu i 16 samostalnih izložbi. Učesnik vise međunarodnih kolonija. Dobitnik je više nagrada za slikarstvo i dizajn enterijera. Njegove slike se nalaze na doktorarima na univerzitetima u Majamuju, Virdžiniji, Lebanonu i Velikoj Britaniji.

Kao jedan od najuspješnijih slikara sa prostora Sandžaka, postigao je zapažene uspjehe i na međunarodnom nivou. Renomirani elektronski časopis za slikarstvo Art & painting objavio je sliku Mirze Župljanina "Big beng" (kombinovana tehnika). Uspeh Župljanina je bio utoliko veći, jer Art & painting predstavlja najrenomiraniji svetski elektronski časopis za slikarstvo, a vrlo retko objavljuje slikare koji nisu afirmisani u svetskim razmerama. Urednici Art & pantinga su najpoznatiji svetski slikari, kustosi, istoričari umetnosti i kolekcionari.

Dobitnik specijalne nagrade na "Prolećnom likovnom salonu mladih" u Novom Pazaru 2009. godine.

Dobitnik prve nagrade na likovnim susretima "Elan" u Somboru 2011. godine

2015. godine pobjedio je na međunarodnom konkursu časopisa Avlija iz Rožaja na najbolju neobjavlenu fotografiju u regionu.

Učestvovao je na mnogim državnim i internacionalnim likovnim simpozijumima.

Direktor britanskog filma Ben Čarls Edwards je njegove slike odabrao za svoj najnoviji film "The Smalls".

Njegove slike nalaze se, kao deo scenografije, u najnovijem ostvarenju britanskog reditelja i scenariste Ben Čarls Edwardsa "Zapali Temzu" (Set the Thames on fire).

Slike Mirze Župljanina korišćene su u redovnoj nastavi tokom

2015/ 16 semestra u klasi profesora Ramija El Alija na Univerzitetu Majami, što je još jedno u nizu priznanja za ovog umetnika.

Osim toga, profesor Ali je odabrao djela Župljanina za njegovu novu doktorsku disertaciju čija tema će biti - Iluzionizam: Kako riješiti problem halucinacija (Illusionism: Making the problem of hallucinations disappear).

Ucesnik na testu na Carls ton Kolledzu u Velikoj Britaniji (Carshalton College, South West London and Surrey, UK) ,pored slikara koji su obeležili svetsku istoriju umetnosti.

Njegova slika je učestvovala na debati sa Džekosnom Polokom, Matisom ,Rotkom, na univezitetu Elon u Karolini (SAD) Elon University, Elon College.

Mirzina umjetnost prisutna je i u mnogim džamijama, kojima je darovao svoj kaligrafski talenat.

(Priredio: Dženis Šaćirović)

PET VELIKIH POKLONA U MJESECU RAMAZANU

Draga braćo, ramazan nam donosi pet velikih poklona ili darova. Na nama je da li ćemo te poklone zaslužiti, zaraditi i primiti ili ćemo ih propustiti.

PRVI POKLON SE ZOVE OPROST GRIJEHA.

Ko od nas ne treba ovaj poklon? Ko ima, a da mu nisu srce i duša zaprljane grijesima. Grijesi vrlo često opterećuju čovjeka, čine ga teškim. Zato je tu ramazan koji je najbolji čistač od grijeha, ramazan prži grijeha i sapire dušu i srce. Uvjet je da postiš istinskim postom i da se trudiš klanjati noćnu nafilu. Dokaz je hadis u kojem se kaže:

„Ko isposti mjesec ramazan vjerujući i nadajući se nagradi, oprostit će mu se počinjeni grijesi.“

Riječ „vjerovati“ ovdje upućuje na to da post ne treba da proizilazi iz navike ili zbog toga što svi u vašem okruženju poste, pa ne želite da se izdvajate. Postiti treba da bi se udovoljilo Allahu. S druge strane, „postiti da bi se dobila nagrada“ znači da postu prilazimo sa željom da zaradimo sevap. Stoga, ako želimo da nam se oprostite grijesi, moramo ispoštovati ova dva uslova.

Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, salallahu alejhi ve sellem, rekao: *„Ko provede ramazan u namazu vjerujući i nadajući se nagradi, takvom će njegovi prethodni grijesi biti oprosteni.“*

DRUGI VELIKI POKLON ILI DAR U RAMAZANU JESTE SPAS OD VATRE, DŽEHENNEMA.

Ko to ne bi volio. Svi mi strepimo od Džehennema, to nam izaziva najveći strah. Do vimo da nas Allah sačuva Džehennema. Evo ramazan i to nudi, mogućnost da se sačuvaš od Džehennema.

Kaže naš dragi Poslanik, a.s.: *„Svake noći u ramazanu Allah oslobađa od Vatre neke od Svojih robova.“* Ovo ponašam i boldiram.

Eh sad bi bilo još lijepo kad bi ja i ti bili među tim odabranim, izabranim, probranim. Zaista, meleci svake noći upisuju imena onih kojima će ovaj spas biti dodijeljen, pa da li je neko već među njima? Da li je nečije ime zapisano već jučer? Da li su svi našli spas? Ko su ti probрани čija imena su zapisana?

Allah gleda u srca svojih robova i bira predane i čiste, one koji se ne štede u želji da

Mu udovolje. Takvi ljudi ne moraju obavljati visoke naobrazbe. Možda je to djevojčica u svojoj sedamnaestoj godini, koja još nije stigla da mnogo toga učini, ili je to čovjek s velikim brojem grijeha, ali i odlučnom namjerom da ove godine postane drugačija osoba.

Možete li pretpostaviti čije ime se zapisuje baš u ovom trenutku? To zna samo Allah. On gleda u srca svojih vjernika i zna ko od njih ovu nagradu zaslužuje. Trebate znati da Allah na ovaj način oprašta prošle grijeha i obećava odabranima da ih neće dotaći Vatra, jer kada vas On odabere više nećete biti u opasnosti. Zamislite samo koliko ljudi se svake noći spasi od Vatre u Egiptu, Maroku, Saudijskoj Arabiji, Americi...

Možda ćete reći: „Ali ja ću zasigurno ponovo zgriješiti poslije ramazana, pa kako da mi se garantuje spas od Vatre?“ Ja vam na to odgovaram: „Naravno da ćete grijешiti, ali oprost čini da vaše dobro nadvlada loše i da vaša pokornost nadvlada neposlušnost, pa ni vaši grijesi neće imati onoliko lošeg u sebi kao što su imali prije nego što vam je dat oprost.“ Zar ne vidite veličinu ove blagodati?! To nudi samo ramazan i nijedan drugi mjesec.

TREĆI VELIKI POKLON OD NAŠEG GOSODARA U RAMAZANU JESTE UMNOGOSTRUČAVANJE DOBRIH DJELA ILI LAKŠE KAZANO: MALO RADIŠ, A PUNO TI SE PIŠE...

Možda ćete biti od onih kojima će Bog oprostiti i koje će spasiti od Vatre, ali ovo ne znači da ćete dostići visok stepen u Džennetu. Da bi ste to uspjeli, ponuđena vam je treća mogućnost, sticanje riznice dobrih djela.

„Ko se Allahu, dž.š., u Ramazanu približi kakvim dobročinstvom ili nafilom tretirat će se kao da je obavio farz (strogu obavezu) u nekom drugom mjesecu. Ko obavi strogu obavezu (farz) u ramazanu, tretirat će se kao da je obavio sedamdeset farzova u nekom drugom mjesecu.“

U prijevodu. Svakodnevno obavljamo 5 farzova od dnevnih namaza u ramazanu. 5 farzova puta 70 koliko vrijedi jedan farz u ramazanu jeste jednako 1080 farzova kao da smo obavili u nekom drugom mjesecu samo za jedan dan. Subhanallah, kolika nagrada i kolika je Allahova milost. Ali to nije sve.

Ako ove farzove dnevnih namaza obavimo u džematu to vam je još puta 25 (koliko vrijedi jedan namaz obavljen u džematu) i ukupno iznosi 27000 sevaba. Allahu ekber. Ko bi ovo propustio. Ovo nudi samo ramazan. Budi heroj pa odbi ovaj veliki Allahov dar u ramazanu.

A šta je sa sevapima koje dobijamo učeci Kur'an? Svaki harf vrijedi deset sevapa. Muhammed, a.s., kaže: *„Ne kažem elif lam mim je harf, nego elif je harf, lam je harf i mim je harf“*. Dakle, samo proučiti prethodno donosi 30 sevapa, a koliko donosi učenje bismile? Ona u sebi sadrži 19 harfova i vrijedi 190 sevapa. Pomožite to sa 70.

A ako proučite hatmu, znajte da jedan džuz sadrži oko 7.000 harfova i vrijedi 70.000 sevapa. Pomnožite sa 70 i lahko je izračunati da učenje jednog džuz u ramazanu vrijedi 4.900.000 sevapa. Za to vam je potrebno oko 45 minuta dnevno. Nastavite množiti i radujte se prilici da dobijete blago koje možete steći bez ikakve nadoknade.

A koliko sevapa donosi sam post? To niko ne zna, ali je sigurno da je broj veći od svega prethodno pomenutog. U hadisu se kaže: *„Svaki ljudski posao je čovjekov osim posta, jer je post Moj i Ja za njega posebno nagrađujem“*. Drugim riječima, za sva djela koja ljudi počine, nagrada je poznata, osim za post, on je iznenađenje koje će vas dočekati na Sudnjem danu. Dok o tome razmišljate, znajte da je miris iz usta postača Allahu draži od najljepšeg mirisa.

Zašto Allah nama sve ovo daje? Zato jer je milostiv, jer želi da nas uvede u Džennet i želi da iz nas izvuče snagu koju posjedujemo. Pa ako vam Allah ponudi priliku, prihvatite je i recite: „Allahu, ja sam Tvoj.“

ČETVRTI POKLON KOJEM GAM ALLAH ŠALJE SAMO U RAMAZNU ZOVE SE PRIMANJE DOVE. SVI SU MI POKLONI DRAGI, ALI OVO JE MENI JEDAN OD NAJDRAŽIH POKLONA.

Rekao je Božiji poslanik: *„Dova postača se ne odbija“*. Obratite pažnju na upotrebu riječi: *„ne odbija se“*!

Interesantno je da u suri Bekare odmah nakon ajeta koji govore o propisu ramazanskog posta dolazi sljedeći ajet: *„A kada te robovi Moji za Mene upitaju, ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kad Me zamoli. Zato neka oni pozivu Mome udovolje i neka vjeruju u Mene, da bi bili na Pravome putu.“*

Zašto je ovaj ajet spomenut baš na ovom mjestu? Jer između dove i ramazana postoji čvrsta veza. Na kraju ajeta, Allah kaže: **„kad Me zamoli.“** To znači da moramo postiti iskrenim postom i moramo u tome biti predani i ozbiljni, kako bi Allah prihvatio našu dovu.

Posebno se dova prima u prediftarsko vrijeme, ja sam se uvijek pitao zašto baš u to prediftarsko vrijeme, 10-15 minuta pred iftar, šta

to ima u tom trenutku i skoro mi odgovor dade jedan učenjak koji reče: *„Zato jer čovjek u to prediftarsko vrijeme, 10-15 minuta, najviše je koncentriran na hranu, zna da se približava vrijeme iftara i onda se fokusira na to. E zato naš Gospodar voli da mu se rob obrati u to vrijeme kada se približava vrijeme prekida posta“*.

Svake godine imam običaj dati savjet koji ću i ovdje ponoviti, odaberite za sebe pet dova za one stvari koje su vam najpotrebnije i koncentrišite se na njih tokom čitavog mjeseca. Spominjite ih uporno, kod svake sedžde, pri svakom iftaru, svaki put kada ustanete na sehur i kod svakog Teravih namaza. Kažu da su Poslanikovi ashabi za sebe odabirali dove koje su ponavljali u toku mjeseca ramazana i da nikada nisu dočekali sljedeći ramazan a da im te iste dove nisu bile uslišane.

Zamislite kada bismo svi mi zajedno podigli ruke i u isti tren zatražili da nas Allah približi izgradnji džamije, da nam olakša taj put i dočekamo sljedeći ramazan sa kamenom temeljcem.

I PETI POKLON JE ŠEĆER NA KRAJU, A ZOVE SE NOĆ LEJLETUL-KADR. DOVOLJNO JE SAMO REĆI LEJLETUL-KADR. SVATKO ZNA ŠTA TO ZNAČI.

To je noć vrijednija od hiljadu mjeseci. Hiljadu mjeseci, to je 84 godine, ili jedan prosječan životni vijek. Da li vidite šta to znači? Ako posvetite ovu noć ibadetu, to je kao da ste cijeli život proveli neprestano slaveći Allaha! Dva rekata u ovoj noći, to je kao da ste klanjali 84 godine. Koliko je to samo sevapa?! Jedna suza u ovoj noći je kao more isplakano u pokornosti i strahu od Allaha, more koje će biti stavljeno na vagu vaših djela. Uzeti majku za ruku u ovoj noći znači kao da ste bili dobri prema njoj 84 godine, a sadaka kao da ste davali svaki dan u istom periodu.

Da, samo treba potrefiti tu noć. Ma ja ne bi riskirao. Ta noć je sigurno u posljednjoj trećini ramazana. Ma mogu vala tu trećinu izdržati da se odreknem sna zarad tolike vrijednosti. Deset dana u godini neću spavati cijelu noć samo da zaradim toliku vrijednost. Naravno, ko može i ko nemora rano ujutro na posao. Ko ima radne obaveze, neka ibadeti koliko može ili neka ranije ustane na sehur.

Draga braćo, sada kad smo nabrojili svih ovih pet velikih poklona koje nam donosi ramazan, nadam se da uviđamo koliko je vrijedan ramazan, koliko su skupocjeni njegovi sati pa i minute. Nemojmo ovo propuštati. Nekome je ovo možda zadnji ramazan i posljednja prilika prije kabura. Valja doći pred Allaha.

Ramazan je mjesec dobra i dobrih djela, mjesec natjecanja u dobru. Što više dobra i dobrih djela u mjesec dana uraditi. Potrudimo se draga braćo, jer šta god dobro uradimo punimo sebi ahiretski konto.

REDITELJ EMIR HAMIDOVIĆ SNIMA NOVI DUGOMETRAŽNI FILM – “OPERACIJA KERBERUS”

Mladi Sandžački reditelj Emir Hamidović, nakon svog prvencu i vrlo uspješnog dugometražnog filma prikazanog maja 2013. godine, koji je novopazarska publika sa oduševljenjem prihvatila i koji ima preko 270.000 pregleda na You Tube kanalu, upušta se u novu avanturu snimanja. Riječ je o novom filmu “Operacija kerberus”. Svojevrsni nastavak prethodnog filma u konceptualnom smislu, ali sa različitim idejama i radnjom koja se odigrava u ovom filmu, svakako se može očekivati da će i ovaj film privući pažnju ne samo novopazaraca, već i sire regionalne publike.

Snimanje radnje filma planirano je u Novom Pazaru, Beogradu, na Ibarskoj magistrali i širem prostoru Sandžaka. Glumačku ekipu sačinjavaju glumci iz filma “402” ali i dio novih, koji će po riječima reditelja, biti osvježeni i opravdati očekivanja publike.

Po riječima reditelja, snimanje filma počinje tijekom jeseni i finalna produkcija trebali bi biti završeni do kraja godine, ukoliko se ispune svi tehnički i materijalni uvjeti.

S obzirom da film zahtjeva visok nivo profesionalizma i moderniju tehniku, dobrodošao je svaki vid podrške ovom projektu.

Sažetak sadržaja filma: Bivši sajber kriminalac se vraća svom zanatu pokušavajući da otkrije ko je ubio njegovu djevojku. Potraga za krivcem ga uvlači u sukob internacionalnih tajnih organizacija. Na izgled slučajno u njegov posjed dolazi državna tajna od ogromne važnosti za kojom tragaju sve tajne državne i kriminalne organizacije, te se on tako nalazi u sukobu sa svima. Nakon što otkrije šta je u stvari u njegovom posjedu naći će se u moralnoj dilemi, da li da osvjetli smrt svoje djevojke, ili da spriječi katastrofu koja može izazvati civilni rat.

NASTAVAK KRATKOMETRAŽNOG FILMA “PERON”, NASTAVAK PRIKAZIVANJA REALNOSTI NOVOG PAZARA

Na promociji romana “Sebi stranac” maja mjeseca ove godine u Velikoj sali Doma kulture u Tutinu premijerno je prikazan kratkometražni film autorice Selvije Ferizović iz Novog Pazara. Koncept romana koji je autoricu podstakao da režira film, prikazuje položaj mladih ljudi i njihove goruće probleme koji se tiču njihove egzistencije u svom gradu. Sadržina ovog kratkog filma, prikazana kroz kratke radnje, dijaloge i monologe u kojoj su učestvovali mladi ljudi iz Novog Pazara, imala je za cilj da alarmira društvo i ukaže na anomalije sistema u kome vlada sistem nejednakih šansi, a korupcija, političko poltronstvo i ponižavanje omladine preovladavaju kao uzrok izrazito lošeg položaja omladine. Mladi ljudi koji se bore da studiraju, rade i nastoje da formiraju svoje porodice, kratkom scenom i porukom na kraju filma ukazuju na realnost koja se događa posljednjih godina, a naročito sada u sve većem jeku napuštanja Novog Pazara redovnim autobuskim linijama prema zemljama inostranstva.

Nakon velikog interesiranja šire akademske javnosti, ovaj film doživljava svoj nastavak, ili bolje rečeno reobjavlivanje sa novim scenama i novim elementima koji čine njegov koncept. U filmu se pored problema omladine, akcent stavlja i na turističke potencijale Novog Pazara koji su neiskorišteni, ali sa jasnom porukom, što se u scenama i da primjetiti, pod nebrigom lokalnih vlasti posljednje dvije i pol decenije, izvršio kulturocid najvišeg nivoa. Grad Novi Pazar, kulturno-historijski centar, ne samo Sandžaka, već i šire regije, prikazan je u svom najtužnijem izdanju: katanci na vratima najstarijih i najznačajnijih objekata, objekti u ruševinama i zarasli u korovu. Tužne slike neiskorištenih turističkih i kulturnih potencijala Novog Pazara, zajedno sa slikama odlaska naših mladih ljudi sa ovih prostora, čine mozaik ovog filma, koji će uskoro biti prikazan i predstavljen široj javnosti i publici na nekim od festivala kratkometražnog filma u Srbiji.

Redakcija Revije Sandžak, imala je prilike da pristustvuje snimanju scena za film i odgleda prvu verziju čije je montiranje u toku. Produkciju filma potpisuje ambiciozni Haber Team iz Novog Pazara, koji se zadnjih godina istakao upravo u prikazivanju nekoliko kratkometražnih filmova i reditelj vrlo uspješnog filma “402” Emir Hamidović.

SLIKANJE MRAMOROM

Kada se spomene Istanbul, vjerovatno nam mnogo lijepih slika sa grada na Bosforu prođe kroz glavu. To i nije tako čudno kada saznamo koliko je kroz historiju tog grada prošlo „slikara“ koji su „slikali“ izgled grada kroz vrijeme. Isto tako nije čudno to što se za arhitekturu kaže da je „kraljica umjetnosti“. Zapravo, izgradnjom arhitektonskih zdanja na jednom prostoru, umjetnik, arhitekta, „slikar“, „slika“ panoramu i izgled grada kao što umjetnik slikar slika sliku.

Tako su kroz historiju nastajali gradovi, u zavisnosti koji i kakvi su ih „slikari“ „slikali“, u zavisnosti od toga koji i kakvi su ih vladari izgrađivali i branili, u zavisnosti od toga koji i kakvi su ih napadači rušili i spaljivali, u sadašnjosti možemo dati svoju ocjenu da li je i koliko neki grad slikarski i estetski privlačan i lijep. Istanbul je sam za sebe u cjelini slika za sebe, međutim, u toj slici postoji bezbroj zasebnih slika koje se mogu posmatrati kao posebna cjelina. Jedna od takvih zasebnih estetskih cjelina je i Bujuk Medžide džamija ili Ortakoj džamija, koja se nalazi na samoj obali Bosfora. Ova džamija se sada nalazi u blizini jednog od vesećih mostova na Bosforu i po tome je u široj javnosti i poznata, međutim, i pored toga što ona sada ima još i dodatni ugao gledanja na nju, kada je veliki most u pozadini, njena ljepota nije ništa manje zračila i prije nego li je most bio izgrađen.

Naime, ova neobarokna građevina, koja je izgrađena 1853. godine a čiji je arhitekta bio manje ili više poznati Balyan Nigogos, Istanbul svrstava u estetski najslikarskije gradove na svijetu. Iz ugla jednog slikara, izazov je, na platnu naslikati nešto nalik ove džamije i njenog okoliša, a kakav je izazov sve to u vremenu i prostoru isklesati od mramora i smjestiti na odgovarajuće mjesto. Iako se estetika kao nauka bavi ovakvim temama, nepotrebno je trošiti filozofske misli i riječi, u opisivanju ove čarobne slike, već je svrsishodnije i kreativnije otići do grada na Bosforu i tu beskrajnu izložbu pogledati na licu mjesta.

